

This project is co-funded by the European Union and UN Women.
Bu proje Avrupa Birliği ve UN Women tarafından finanse edilmektedir.

**KADIN ERKEK
EŞİTLİĞİNE DUYARLI
PLANLAMA VE BÜTÇELEME**

TÜRKİYE`DE KADIN ERKEK EŞİTLİĞİNE DUYARLI PLANLAMA VE BÜTÇELEMENİN UYGULANMASI

STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI

www.esitbutceleme.org

This project is co-funded by the European Union and UN Women.
Bu proje Avrupa Birliği ve UN Women tarafından finanse edilmektedir.

TÜRKİYE`DE KADIN ERKEK EŞİTLİĞİNE DUYARLI PLANLAMA VE BÜTÇELEMENİN UYGULANMASI

STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI

Ocak 2024

PROJE KÜNYESİ

PROJE BAŞLIĞI:	Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması
PROJE NUMARASI:	TR2016/RL/05/A2-01/001
PROJENİN YÜRÜTÜCÜSÜ:	Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women)
YARARLANICILARI:	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
LİDER KURUM:	Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı
PROJE SÜRESİ:	15 Aralık 2020 – 15 Eylül 2024 (45 Ay)
BÜTÇE:	3.000.000,00 EURO: AB finansmanı 300.000,00 EURO: BM katkısı
BEKLENEN SONUÇLAR:	<p>Türkiye'deki ulusal ve yerel politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinin tüm aşamalarına kadın erkek eşitliği bakış açısını entegre ederek Türkiye'de kadınları güçlendirmek ve kadın erkek eşitliğini ilerletmek</p> <ul style="list-style-type: none">Ulusal ve yerel makamların kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme farkındalığını ve anlayışını geliştirmekUlusal ve yerel makamların kadın erkek eşitliğine duyarlı politikalar, planlar ve programlar geliştirme kapasitesini artırmakEtkili izleme için kadın erkek eşitliği savunucularının ve kadın gruplarının kapasitesini geliştirmek ve hesap verebilirliği sağlamak

Bu rapor Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Kadın Birimi'nin finansal desteği ile Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından uygulanan "Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması" projesi kapsamında oluşturulmuştur. Bu yayında ifade edilen görüşler BM Kadın Birimi, Birleşmiş Milletler, bağlı kuruluşları ya da Avrupa Birliği'nin resmi görüşlerini yansıtmamaktadır.

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABTD	Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu
ASHB	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM Kadın Birimi	Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi
BGM	Bütçe Genel Müdürlüğü
DİBABB	T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı
HMB	T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı
IPA	Katılım Öncesi Yardım Aracı (Instrument for Pre-Accession Assistance)
KEED	Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı
KEEDB	Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme
KEEKG	Kadın Erkek Eşitliği ve Kadınların Güçlenmesi
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
PUB	Proje Uygulama Birimi
SBB	T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
TBMM KEFEK	Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	3
1. GİRİŞ.....	9
2. TEMEL KAVRAMLAR VE TANIMLAR.....	14
2.1. Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme Nedir?	14
KEEDB Nedir?	15
KEEDB Ne Değildir?	15
2.2. KEEDB`nin Hedef ve Faydaları Nelerdir?	16
Kadın Erkek Eşitliği ve Ekonomik Büyüme.....	16
2.3. KEEDB Araçları Nelerdir?	17
3. TÜRKİYE`DE KADIN ERKEK EŞİTLİĞİNE DUYARLI BÜTÇELEME.....	24
3.1. Uluslararası Taahhütler	24
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW)	24
Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu	24
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA).....	25
3.2. Arka Plan	26
3.3. KEEDB İçin Mevcut Yasal Çerçeve ve Politikalar.....	31
TC. Anayasası	31
Kadın-Erkek Eşitliğini Sağlamaya Dönük Çeşitli Yasal Düzenlemeler	31

Alt Düzenlemeler	32
Tematik Politika Belgeleri	32
Üst Politika Belgeleri.....	33
Merkezi İdare Bütçe Hazırlamada Temel Alınan Belgeler	34
Bütçe Sürecine İlişkin Düzenlemeler	34
3.4. KEEDB Sürecinde Kilit Aktörler	39
Uygulayıcı ve Paydaşlar	41
4. TÜRKİYE’DE KADIN-ERKEK EŞİTLİĞİNE DUYARLI BÜTÇELEME POLİTİKASININ UYGULAMASI	44
4.1. KEEDB Politikasının Amaç ve Hedefleri.....	44
Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Politika-Bütçe Döngüsü	45
Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Politika Çerçevesi	46
4.2. KEEDB Politikasına İlişkin Strateji ve Eylemleri	47
1. Tanımlama	47
2. Planlama ve Bütçeleme	56
3. Uygulama.....	66
4. İzleme ve Denetim	76
5. STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI’NIN UYGULANMASI VE İZLENMESİ	86
KAYNAKÇA.....	87

The background is a solid dark blue. On the left side, there are several abstract, overlapping geometric shapes in a lighter shade of blue, including a large hand-like shape, a circular shape, and various angular forms. On the right side, there are three distinct geometric shapes: a large L-shaped block, a tall vertical rectangular block, and a smaller square block.

GİRİŞ

1. GİRİŞ

Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi uluslararası insan hakları hukukunda temel haklar arasında yer almakta olup ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınmanın da vazgeçilmez bir unsurudur. Bu amaçların gerçekleştirilmesinde kamu politikaları öncü role sahiptir. Ne var ki, politikaların planlanması ve uygulanmasında kadın erkek eşitliği zaman zaman göz ardı edilebilmekte ve kadın erkek arasındaki eşitsizliklere yol açan yapısal ve sistematik nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik somut hedeflerin oluşturulması ve hayata geçirilmesi yetersiz kalabilmektedir. Bu kapsamda, kadın erkek eşitliği ve kadınların güçlendirilmesine ilişkin mevzuat, politikalar veya programlar dahil olmak üzere bütün alanlarda ve her düzeyde planlanan/yürütülen her türlü eylemin ve bu alanda var olan küresel ve ulusal taahhütlerin uygulanmasını desteklemek amacıyla “Anaakımlaştırma Yaklaşımı” oluşturulmuştur. Bu yaklaşım kamu politikalarında kurumsal bir dönüşüm ve yeniden yapılandırmayı hedefler.

Anaakımlaştırma yaklaşımının ortaya çıktığı 1990’lı yıllardan bu yana birçok ülke başta planlama ve bütçeleme olmak üzere politika süreçlerinin bütün aşamalarında kadın erkek eşitliği perspektifini dahil etmeye yönelik araçlar ve uygulamalar geliştirmiştir. Bahse konu araçların başında gelen Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme (KEEDB), kadın erkek eşitliği perspektifini karar alma ve bütçeleme süreçlerine dahil etmenin yanı sıra, bütçe ve maliye politikalarını kadın erkek eşitliğini sağlama sürecini hızlandırmaya yönelik bir araç olarak da kullanmayı da hedefleyen kilit öneme sahip bir uygulamadır. KEEDB, kadın erkek eşitliği perspektifinin bütçe sürecinin bütün düzeylerinde dikkate alınması ve bu eşitliğin teşvik edilmesi için gelir ve giderlerin yeniden yapılandırılması yoluyla bütçelerin kadın erkek eşitliğine dayalı bir değerlendirmesi anlamına gelir (Avrupa Konseyi, 2005, s.10).

Kamu politikalarının salt ekonomik büyümeye odaklanarak kadınlarla erkeklerin farklılaşan ihtiyaçları, beklentileri ve önceliklerini göznetmeden hazırlanması veya uygulama sonuçlarının kadınlar ve erkekler üzerinde yaratabileceği farklı etkilerinin politika tanımlama ve planlama sürecinde göz önüne alınmaması, toplumda var olan eşitsizlikleri daha da derinleştirir. Oysaki, ekonomik büyümenin ve kalkınmanın en temel unsurlarından biri, eşitsizliklerle mücadele ederek kadın erkek eşitliğinin her alanda sağlanmasıdır. Nitekim, Avrupa Komisyonu’nun 2020-2025 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Strateji Belgesi, Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE) tarafından yapılan bir araştırmaya atıfta bulunarak, kadın erkek eşitliğinin daha fazla iş ve daha yüksek verimlilik getirdiğinin altını çizmiştir. Söz konusu çalışma; kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik ilerlemelerin, 2050 yılına kadar, AB GSYİH’sında %6,1 ile %9,6 arasında bir artışa yol açabileceğini ve 2050 yılına kadar belirli AB Üye Devletlerinde GSYİH üzerinde %12’ye varan potansiyel etki yaratabileceğini ortaya koymaktadır (EIGE, 2017).

Uluslararası girişimler de kadın erkek eşitliğinin önemini vurgulayarak ülkeleri bu alanda adımlar atmaya teşvik edici bir rol üstlenmiştir. 1979'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve 1995 yılında Çin'in başkenti Pekin'de gerçekleştirilen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı'nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu bu girişimlerin başında gelir. Birleşmiş Milletler üyesi ülkelerin 2030 sonuna kadar ulaşması hedeflenen ve Ocak 2016'da yürürlüğe giren Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) 17 küresel amacı içermekte olup bunlardan 5. SKA "Cinsiyet Eşitliği" başlığını taşır. Bu başlık altında, "5.c Cinsiyet eşitliğinin ilerletilmesi ve kadınların ve kız çocuklarının her düzeyde güçlenmeleri için sağlam politikaların ve yasal olarak uygulanabilir mevzuatların kabul edilmesi ve güçlendirilmesi" hedeflenirken, gösterge olarak da "5.c.1. Cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi için kamu ödenekleri tahsisatı yapan ve izleme sistemleri olan ülkelerin oranı" belirlenmiştir. Ayrıca, kadın erkek eşitliği, diğer SKA'ların tamamına ulaşmak için sahip olunması gereken bir perspektif olarak kabul edilmiştir. Bir başka deyişle, diğer SKA'ların da gerçekleşmesi için, kadın erkek eşitliği kritik öneme sahiptir.

Son yıllarda birçok ülkenin ulusal ve yerel düzeylerde KEEDB yaklaşımını benimsediği görülmektedir. 2016'da KEEDB uygulayan OECD üyesi ülke sayısı 12 iken, 2022 yılında bu sayı 23'e yükselerek neredeyse iki katına çıkmıştır. Bu rakam OECD ülkelerinin %61'ini oluşturmaktadır. Norveç (2005), Finlandiya (2006), Meksika (2006), Kore (2006), İzlanda (2009), İspanya (2009) ve Avusturya (2009) gibi bazı OECD ülkeleri uzun süredir kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme uygulamasını gerçekleştirmektedir. 2023 yılı raporuna göre, KEEDB'yi uygulayan 23 OECD ülkesinden birisi de Türkiye'dir (OECD, 2023)

Türkiye, son yıllarda, kadın erkek eşitliğinin sağlanması alanında ulusal ve uluslararası taahhütlerini hayata geçirmenin yanında KEEDB'nin de merkezi ve yerel düzeyde uygulanmasına yönelik önemli adımlar atmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK), 2012 yılında, KEEDB hakkında geçici bir Alt Komisyon kurmuştur. 2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Kalkınma Planı, KEEDB'ye ilişkin farkındalık yaratmak ve bu alanda model uygulamalar geliştirmeyi Plan'ın öngördüğü politikalar arasında saymıştır. 2018-2023 dönemini kapsayan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda Türkiye'de KEEDB'ye yönelik bir çalışma yürütüleceği belirtilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan ve kamu idarelerince bütçe tekliflerinin hazırlanmasında uyulması gereken genel ilke ve standartları içeren 2023-2025 Bütçe Hazırlama Rehberi'nde, kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme bütçe hazırlama sürecinde kullanılması gereken temel bir araç olarak yer almış ve bu yaklaşımın bütçe sürecine dahil edilmesi çalışmalarına katkı sağlamaya yönelik olarak, idarelerin performans göstergelerini belirlerken kadın erkek eşitliğinin izlenmesine ilişkin göstergelere yer vermesinin önemine dikkat çekilmiştir. Son olarak 2024-2028 yıllarını kapsayan 12. Kalkınma Planı'nda KEEDB çalışmalarının yaygınlaştırılarak bütçeleme süreçlerine entegre edilmesi politika tedbiri olarak yer almış olup, önümüzdeki dönemde KEEDB'nin planlama ve bütçeleme sürecine dahil edilmesi konusunda önemli bir dayanak oluşturmuştur.

Bütün bu gelişmelerin yanında, kadın erkek eşitliği perspektifinin ulusal ve yerel düzeyde politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinin bütün aşamalarıyla sistematik ve sürdürülebilir bir biçimde bütünleştirilmesini ve Türkiye'de kadınların güçlenmesine ve kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına katkı sunmayı amaçlayan "Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması Projesi" Aralık 2020 tarihinde başlatılmıştır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün faydalanıcı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın eş faydalanıcı kurum olduğu, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler tarafından finanse edilen Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması Projesi, Birleşmiş Milletler

Kadın Birimi tarafından yürütülmektedir.

Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Uygulanması Projesi’nin önemli çıktılarından birini de Türkiye’de KEEDB yaklaşımının uygulanmasına ilişkin bir Strateji Belgesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda hazırlanan bu Strateji Belgesi, Türkiye’de kadın erkek eşitliğine duyarlı politikaları ve bütçe süreçlerini teşvik etmek için bir araç olarak uygulanan KEEDB yaklaşımının hayata geçirilmesi için gerekli yasal çerçevenin yanında kurumsal uygulamalara yön verecek eylemlere yer vermektedir.

Bu Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlanırken, Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Uygulanması Projesi kapsamında kurulan ve başta proje yararlanıcısı kurumlar olmak üzere çeşitli kamu kurumlarından gelen temsilcilerin yer aldığı KEEDB Teknik Çalışma Grubu’nun görüşleri ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, TBMM – Plan Bütçe Komisyonu ile Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Türkiye Belediyeler Birliği, kadın erkek eşitliği ile kadınların güçlenmesi alanında faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerin katıldığı çalıştaylarda alınan görüş ve öneriler dikkate alınmıştır. Belgenin taslak hali, ilgili kamu kurumlarına gönderilmiş ve yapılan değerlendirmeler ışığında Strateji Belgesi ve Eylem Planı’na son hali verilmiştir.

Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nın, Türkiye’de KEEDB araçlarının kullanımının yaygınlaştırılarak, kadın erkek eşitliği için dönüştürücü sonuçlara ulaşmak adına daha fazla kaynağın kullanılmasına ve nihayetinde yalnızca kadınlar için değil toplumun bütünü için daha eşitlikçi ve adil paylaşıma elveren bir kalkınma modeli oluşturulmasına katkıda bulunması beklenmektedir.

TEMEL KAVRAMLAR VE TANIMLAR

2. TEMEL KAVRAMLAR VE TANIMLAR

2.1. Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme Nedir?

Kadın erkek eşitliğinin sağlanması için geliştirilen politikalar incelendiğinde en kapsayıcı yaklaşımın kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması olduğu görülür. Söz konusu yaklaşım; mevzuat, politika, program veya faaliyetler oluşturulurken, bunların tamamında kadın ve erkeklerin farklılaşan koşulları, durumları ve ihtiyaçlarının sistematik olarak dikkate alınmasını öngörür. İlgili bütün alanları kapsayıp bu alanları kat edecek bir bakış açısıyla ele alınması gereken bu yaklaşım, “bütün politikaların seferber edilmesini gerektirir” (Avrupa Komisyonu, 1996, s.2). Bu yaklaşımı hayata geçirmek amacıyla çok çeşitli araçlar geliştirilmektedir.

Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme, kadın erkek eşitliği perspektifini politika-bütçe döngüsüne dahil eden kilit bir strateji ve araçtır. İnsan hakları, iyi yönetim, katılımcılık, şeffaflık gibi demokrasi ve kalkınmanın temel ilkelerini önceleyen, yalnızca ulusal düzeyde değil, yerel ve ulusüstü seviyelerde de planlama ve bütçeleme süreçlerinde uygulanabilen KEEDB; politikalar, programlar, izleme, değerlendirme ve denetim sistemleri gibi birçok alana dokunan, bütçenin hem gelir hem de gider olmak üzere her iki tarafını da kapsayan geniş bir stratejidir. Aşağıda KEEDB için sıkça kullanılan tanımlamalara yer verilmiştir:

“Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme, kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının insan haklarının geliştirilmesine katkıda bulunan kamusal planlama, programlama ve bütçelemedir. KEEDB, politika, plan ve bütçelerde var olan kadın erkek eşitsizliklerini gidermek için gerekli müdahalelerin belirlenmesini sağlar. KEEDB, kadın erkek eşitliğine dönük hesap verebilirliği desteklemek üzere kolaylaştırıcı politika çerçeveleri geliştirmeye, kapasite oluşturmaya ve izleme mekanizmalarını güçlendirmeye çalışmaktadır.” (UNIFEM/ BM Kadın Birimi)

“Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme, kadın erkek eşitliğinin ana akımlaştırılmasının bütçeleme süreçlerine uygulanmasını ifade eder. Bütçelerin kadın erkek eşitliğini esas alarak değerlendirilmesi, bütçeleme süreçlerinin tüm aşamalarına kadın erkek eşitliği perspektifinin getirilmesi ve gelirlerin ve giderlerin kadın erkek eşitliğini destekleyecek şekilde yeniden yapılandırılması anlamına gelir.” (Avrupa Konseyi, 2005, s.10).

“Toplumsal cinsiyete duyarlı politikaları teşvik etmek amacıyla özel süreçler ve analitik araçların kullanımı yoluyla bütçe süreci içerisine kadın erkek eşitliği perspektifinin yerleştirilmesi.” (OECD 2017, s.6).

KEEDB Nedir?

- » Bütçeyi kadınların ve erkeklerin farklılaşan ihtiyaçlarına göre yapılandırmaktır.
- » Politika/program oluşturma, uygulama ve gözden geçirme sürecinde kadın erkek eşitliğini anaakımlaştırma aracıdır.
- » Hem merkez hemde yerel düzeyde yönetimin tüm seviyelerinde uygulanabilecek güçlü bir politika aracıdır.

KEEDB Ne Değildir?

- » Bütçede kadın ve erkek (%50 - %50) arasında eşit pay tahsis edilmesi değildir.
- » Kadınlar için yeni bir bütçe yaratmak veya kadınlar ve erkekler için ayrı bütçeler hazırlamak değildir.
- » Ayrı bir bütçeleme aracı veya sadece bir muhasebe hesabına ilişkin bir araç değildir.

2.2. KEEDB`nin Hedef ve Faydaları Nelerdir?

Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçelemenin hedef ve faydaları şöyle sıralanabilir (Avrupa Konseyi, 2005, ss.11-12):

- » **Kadın Erkek Eşitliği:** KEEDB`nin en temel hedefi kadın erkek eşitliğini sağlamaktır. KEEDB; bütçelerin, ekonomik ve mali politikaların kadın erkek eşitliğine dair etkilerini görünür kılarak, bu konuda farkındalık ve bilincin artırılması için temel bir strateji olarak kabul edilir.

- » **Hesap Verebilirlik:** Devletin eşitlik politikalarında taahhüt ettiği hedef ve faaliyetlerin bütçeye ne kadar yansıtıldığını görme ve takip etme imkânı veren KEEDB, bu açıdan hem merkezi hem de yerel yönetime açık sorumluluklar tayin ederek, yönetimi hesap verebilir kılan bir araçtır.

- » **Şeffaflık ve Katılımcılık:** KEEDB, bütçe süreçlerini ve bütçe politikasını demokratikleştirmeyi hedefler. Bütçelerin hem hazırlanmasında hem de sonuç ve etkilerinin izlenmesinde katılımcılığın artırılmasına katkıda bulunan KEEDB, ekonomik ve finansal yönetişimi güçlendirir.

- » **İyi Yönetişim:** KEEDB, eşitsizlikleri gidermek ve yoksulluğu azaltarak eşit vatandaşlık ve kaynakların adil dağılımını sağlamak için önemli bir stratejidir. Bu noktada KEEDB, sadece iyi ekonomik ve finansal yönetim için değil, aynı zamanda iyi yönetim için de bir araç olarak kullanılmaktadır.

Kadın Erkek Eşitliği ve Ekonomik Büyüme

Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE) tarafından 2017 yılında yapılan çalışmada kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin azaltılmasının daha yüksek ekonomik büyüme oranlarına, artan rekabet gücüne ve daha fazla istihdam yaratılmasına açık bir şekilde katkıda bulunduğu ortaya konmuştur.

Söz konusu çalışmada kadın erkek eşitliğinin geliştirilmesi ile, AB istihdam oranlarında 2030'a kadar % 0.5-0.8 oranında artış sağlanacağı, 2050 yılında AB istihdam oranının yaklaşık %80'lere ulaşacağı ve AB düzeyinde kişi başına düşen milli gelirin % 6.1-9.6 oranında artacağı ifade edilmiştir. Bu açıdan, istihdam ve eğitim politikaları ile kıyaslandığında eşitlik politikalarının ekonomik büyüme üstünde çok daha büyük bir etkisinin olduğu vurgulanmıştır (EIGE, 2017).

2.3. KEEDB Araçları Nelerdir?

Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçelemeye dair ilk uygulama 1980'lerin sonunda Avustralya Federal Hükümeti'nin uyguladığı "Kadın Bütçeleri"dir. Bunun yanı sıra; 1989'dan beri varlığını devam ettiren Birleşik Krallık Kadın Bütçe Grubu, 1993'te Kanada'da hayata geçirilen kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçe uygulaması, 1994'te Güney Amerika'da başlatılan bütçe uygulamaları ve 1996'da İsviçre'de bütçe kesintilerinin bedelini kimin ödediğini değerlendirmek için başlatılan girişimler öncü uygulamalar olarak sıralanabilir. Farklı ülke deneyimleri, KEEDB için farklı araç ve yaklaşımların oluşturulmasını da sağlamıştır. Ülkeler, ekonomik ve sosyal dinamiklerinin yanında kurumsal ve yasal yapılarına göre bu araçlardan birini veya birkaçını kendi sistemlerine entegre etmektedir. Bu bağlamda, hangi aşamada veya hangi araç uygulanırsa uygulansın, çeşitli ülkelerden elde edilen en temel deneyim, "doğru bir şekilde uygulandığında KEEDB'nin iyi bir bütçeleme olduğudur" (Stotsky, 2016, s.12).

KEEDB araçları, "harcamalar" ve "gelirler" olarak iki başlık altında sınıflandırılabilir (Avusturya Kalkınma Ajansı, 2009, ss.8-9).

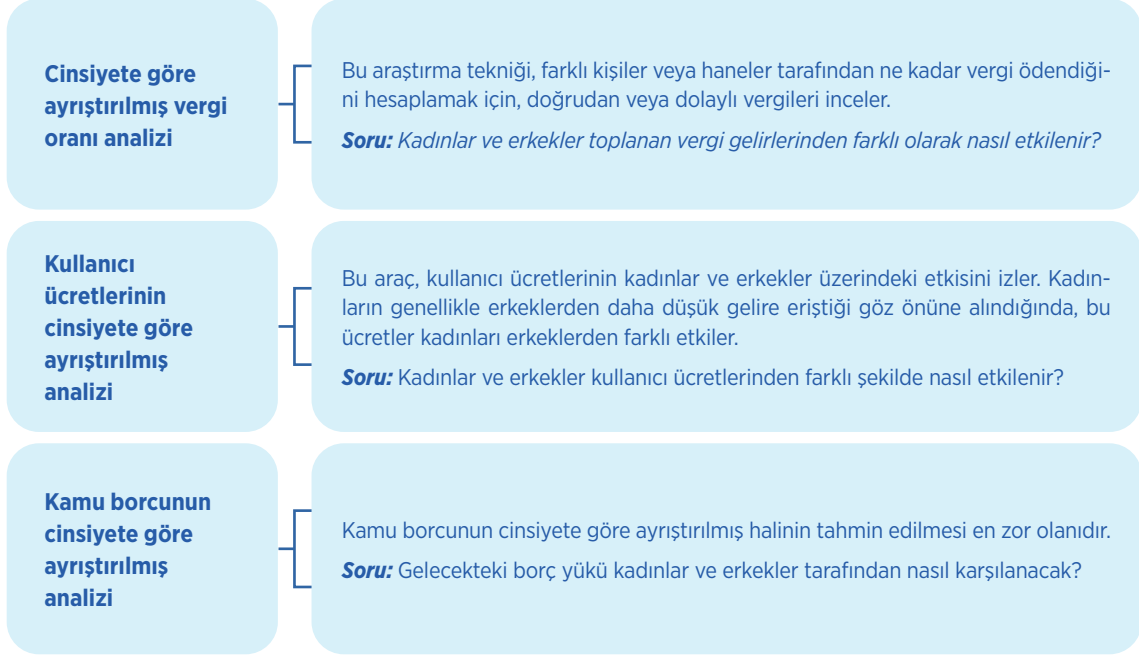
Bütçe Harcamalarının KEEDB Analiz Araçları

Cinsiyete göre ayrıştırmış kamu harcaması insidansı analizi	<p>Bu araç, belirli bir program kapsamında kadınlar ve erkekler, kız ve oğlan çocukları arasındaki dağılımı göstermek üzere kamu harcamalarını karşılaştırır.</p> <p>Soru: Kadınlar ve erkekler kamu hizmetlerine yapılan harcamalardan nasıl yararlanıyor?</p>
Cinsiyete duyarlı politika değerlendirmesi	<p>Bu araç, politikaların etkileri bakımından "cinsiyet açısından yansız" olduğu varsayımını sorgular.</p> <p>Soru: Politikalar ve ilişkili kaynak tahsisleri kadın erkek eşitsizliklerini hangi durumda azaltma veya artırma niteliğine sahiptir. Politikalar ve programlar kadınların ve erkeklerin farklı ihtiyaçları ve önceliklerini nasıl yansıtmaktadır? Kadın hakları CEDAW'da öngörüldüğü gibi midir? CEDAW tavsiyelerinde belirtilenler, ülkeye özgü koşullar çerçevesinde dikkate alınmış mıdır?</p>
Cinsiyete göre ayrıştırmış faydalanıcı değerlendirmeleri	<p>Bu araç, her iki cinsiyetten gerçek veya potansiyel faydalanıcılara, hükümet politikalarının ve programlarının ne ölçüde kendi öncelikleri veya ihtiyaçlarını karşıladığını sorar.</p> <p>Soru: Kadınlar ve erkekler kamu hizmetlerine yapılan harcamalardan nasıl yararlanıyor? Altyapıya yapılan kamu yatırımları ve kamu hizmetlerinin sunumu, kadınların ve erkeklerin farklı ihtiyaç ve önceliklerini nasıl ele alıyor?</p>
Bütçenin zaman kullanımı üzerindeki etkisinin cinsiyete göre ayrıştırmış analizi	<p>Bu araç, ulusal bütçe ile hanelerdeki zaman kullanımı arasındaki ilişkiyi incelediği gibi, kadınların ücretsiz işlerde harcadıkları zamanın politika analizinde hesaba katılmasını da sağlar. Ulusal düzeyde uygulanan zaman kullanımı çalışmalarına dayanır.</p> <p>Soru: Harcamalar kadınların ve erkeklerin zaman kullanımını farklı şekillerde nasıl etkiler?</p>
Cinsiyete duyarlı bütçe beyanı	<p>Bakanlıklar veya alt birimler, bütçelerinin kadın erkek eşitliğine etkisi ile harcamaların kadın erkek eşitliğini nasıl etkilediğine ilişkin olarak çeşitli göstergeler üzerinden değerlendirmede bulduklarından, bu araç, kamu kesimi genelinde yüksek düzeyde taahhüt ve koordinasyon gerektirir.</p> <p>Soru: Hükümet, yıllık bütçe tablolarında kadın erkek eşitsizliklerini azaltmaya yönelik eylemler hakkında bilgi veriyor mu?</p>

Kaynak: Avusturya Kalkınma Ajansı, 2009

Bütçe Gelirlerinin KEEDB Analiz Araçları

OECD, bütçe sürecinin yıllık (veya aslında çok yıllık) bir olay olduğunu ve bütçe döngüsü boyunca kadın erkek eşitliği perspektifinin uygulanabileceği çeşitli fırsatlar bulunduğunu ifade etmektedir. Buna uygun olarak OECD, KEEDB müdahalelerini süreçteki ilgili aşamaya göre **“öncesinde-sırasında-sonrasında”** biçiminde sınıflandırmaktadır (OECD, 2017, s.7). Bu sınıflandırma, KEEDB'ye ilişkin araçların planlama-uygulama-dönem sonu süreçlerinde uygulanması olarak da değerlendirilebilir.

1. Planlama Aşamasında (Öncesinde) KEEDB Yaklaşımları

- » **Cinsiyet etki değerlendirmesi:** Bütçeye dâhil edilmeden önce, özellikle kadın erkek eşitliği üzerindeki etkileri açısından bütçe tedbirlerinin değerlendirilmesidir.
- » **Mevcut durum analizi:** Kamu harcamalarının ve gelirlerinin mevcut dağılımının kadın erkek eşitliğine nasıl katkıda bulunduğunu (veya başka şekilde etki ettiğini) değerlendirmek için periyodik olarak yürütülen bir analizdir.
- » **Cinsiyet ihtiyaç analizi:** Politika eylemi için bütçe bağlamındaki önceliklerin belirlenmesi amacıyla, politika ve programların kadın ve erkeklerin ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığı konusunda paydaşlardan ve sivil toplum temsilcilerinden gelen görüş ve değerlendirmeleri içeren nitel bir değerlendirmedir.

2. Uygulama Aşamasında (Sırasında) Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımları

- » **Performans hedeflerine cinsiyet perspektifi:** Bütçeyle ilgili performans hedeflerinin asgari bir oranının kadın erkek eşitliğine duyarlı politikalarla ilişkilendirilmesini öngören gereklilikleri ifade eder.
- » **Kaynak tahsisinde cinsiyet perspektifi:** Bütçe kaynaklarının asgari bir oranının kadın erkek eşitliğine duyarlı politikalara tahsis edilmesini öngören gereklilikleri ifade eder.
- » **Cinsiyete ilişkin bütçe oranının analizi:** Yıllık bütçeye, merkezi bütçe makamı tarafından yapılan ve bütçenin kadın erkek eşitliğini teşvik etmedeki genel etkisini sunan ve hem gelir hem de harcamayla ilgili belirli politika tedbirlerinin cinsiyete göre ayrıştırılmış bir analizini de içeren resmi bir değerlendirme eşlik eder.

İzlanda, 2019 KEE Durum Analizi

İzlanda Başbakanlığı ile Maliye Bakanlığı'nın ortaklaşa hazırladığı 2019 yılı KEE Başlangıç Durum Raporu'na göre, ulaşım örüntülerinde (seçenekler, yolculuğun amacı ve sıklığı) erkekler ve kadınlar arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgili sorumlulukların getirdiği farklı sosyal ve ekonomik rollerin yanı sıra, kadın ve erkekler arasındaki sosyal sınıf ve ücret farkı da bu durumun olası nedenleri arasındadır. Ayrıca, ulaşım konusunda yapılan bir ankette, kadınların erkeklerden daha fazla yürüdüğü, daha az bisiklete ve otobüse bindiği, erkeklere göre iş yerlerine daha yakın mesafede yaşadığı tespit edilmiştir. Durum Raporu, ulaşımındaki gelişmelerin erkeklerin ulaşım faaliyetlerinde kadınlara kıyasla daha olumlu bir etki yaratmış olduğunu ve ulaşımındaki iyileştirmelerde kadınlardan daha çok erkeklerin istihdam alanlarının dikkate alındığını ortaya koymuştur (OECD, 2021, s.15).

3. Dönem Sonunda (Sonrasında) Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımları

- » **Dönem sonunda cinsiyet etki değerlendirmesi:** Tekil bütçe tedbirlerinin, bütçeye dahil edildikten/uygulandıktan sonra kadın erkek eşitliği üzerindeki etkileri açısından değerlendirilmesini ifade eder.
- » **Bütçenin denetimi:** Kadın erkek eşitliğinin yıllık bütçede belirlenen politikalar aracılığıyla ne ölçüde etkin bir şekilde teşvik edildiğinin veya eşitliğe ulaşıldığının, merkezi bütçe makamından farklı bir yetkili merci tarafından gerçekleştirilen bağımsız ve tarafsız analizini ifade eder.

- » **Harcama incelemesinde cinsiyet perspektifi:** Ulusal veya “kapsamlı” bir harcama incelemesi bağlamında, kadın erkek eşitliği rutin olarak analizin ayrı bir boyutu olarak dahil edilir.

İspanya, KEED Denetim

İspanya’da Endülüs Bölgesel Yönetimi, 2013 yılında, bütçe programlarında kadın erkek eşitliği perspektifinin ne ölçüde uygulandığını tespit etmek üzere bir dizi denetim faaliyeti başlatmıştır. Yapılan denetimlerde, bütçede kadın erkek eşitliği için öngörülen hedeflere ne kadar ulaşıldığının değerlendirilmesi, anaakımlaştırma yaklaşımının bütçe planlama ve uygulamada hangi ölçüde kullanıldığının analizi, iyi uygulama örneklerinin tespit edilmesi ve KEED-B’yi güçlendirecek tavsiyelerin sunulması amaçlanmıştır. KEED denetim günümüzde Endülüs Yönetimi’nin KEEDB stratejisinin önemli bir parçası haline gelmiştir. (OECD, 2018, s.34)

5 ADIMDA

KADIN ERKEK EŞİTLİĞİNE DUYARLI BÜTÇELEME

1

Durum ve İhtiyaç Analizi

Mevcut kadın erkek eşitsizliklerini tespit etme
Programlar vasıtasıyla geliştirilebilecek alanları belirtme

2

Performans Hedeflerini Belirleme

Politika hedeflerinin kadın erkek eşitliği
performansını artırma

3

Performans Göstergelerini Belirleme

Kadın erkek eşitliği göstergelerinde ilerlemeyi
takip etme

4

Aktiviteleri Belirleme

Kadın erkek eşitliği performans hedeflerine
ulaşmak için aktiviteleri belirleme

5

Bütçe Tahsisi

Bütçe tahsislerini aktiviteleri uygulama imkan verecek
şekilde gerçekleştirme

35

**TÜRKİYE`DE KADIN ERKEK
EŞİTLİĞİNE DUYARLI
BÜTÇELEME**

3. TÜRKİYE`DE KADIN ERKEK EŞİTLİĞİNE DUYARLI BÜTÇELEME

3.1. Uluslararası Taahhütler

Türkiye'de kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçelemenin uygulanması için dayanak teşkil eden yasal ve stratejik metinlerin başında Türkiye'nin bağlı olduğu uluslararası taahhütler gelmektedir. Bu kapsamdaki başlıca taahhütler; Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ile Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamındadır.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women - CEDAW)

1981 yılında yürürlüğe giren CEDAW, Birleşmiş Milletler'in (BM) temel insan hakları sözleşmeleri arasında yer almakta olup kadınlar için uluslararası bir haklar bildirgesi olarak tanımlanmaktadır. Sözleşme; kadınların siyasi ve kamusal yaşama, oy verme ve seçimlere katılma hakkı da dahil olmak üzere katılımını, eğitim, sağlık ve istihdama eşit erişimini sağlayarak kadın ve erkek arasındaki eşitliği gerçekleştirmenin temelini oluşturmaktadır. Taraf devletler, kadınların bütün insan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanabilmeleri için, mevzuat kapsamında yapılacak düzenlemeler ve geçici özel önlemler de dahil olmak üzere bütün uygun önlemleri almayı kabul eder. CEDAW'ın 18'inci maddesi uyarınca, taraf devletler her dört yılda bir dönemsel ülke raporlarını CEDAW Komitesi'ne sunmak zorundadır.

Türkiye, CEDAW'ı 1985 yılında imzalamış ve Sözleşme 1986 yılında yürürlüğe girmiştir. CEDAW bütçelere yönelik özel hükümler içermese de bütçe politikaları ve süreçleri, ilgili CEDAW ilkelerine bağlı kalmak zorundadır (Elson, 2008, s.2). Sözleşme'nin ana ilkelerinden biri de kadın erkek eşitliğidir ve bu anlamda kadın erkek eşitliğini sağlamanın stratejik araçlarından biri olan KEEDB'nin hayata geçirilmesi için CEDAW geçerli bir uluslararası mevzuat dayanağı sunmaktadır.

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu

Birleşmiş Milletler tarafından 1995 yılında Çin'in başkenti Pekin'de gerçekleştirilen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, kadın erkek eşitliği için küresel gündem oluşturmada önemli bir dönüm noktası olmuş ve 189 ülke tarafından Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu isimli iki belge kabul edilmiştir. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, kadınların güçlendirilmesi ve kadın erkek eşitliği alanlarında

kilit küresel politika belgesi olarak kabul edilir. Eylem Platformu, 12 kritik alanda kadınların güçlenmesi ve ilerlemesi, kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve toplumsal cinsiyet perspektifinin politika ve programlara yerleştirilmesi konularında stratejik hedefler ve eylemler ortaya koymaktadır.

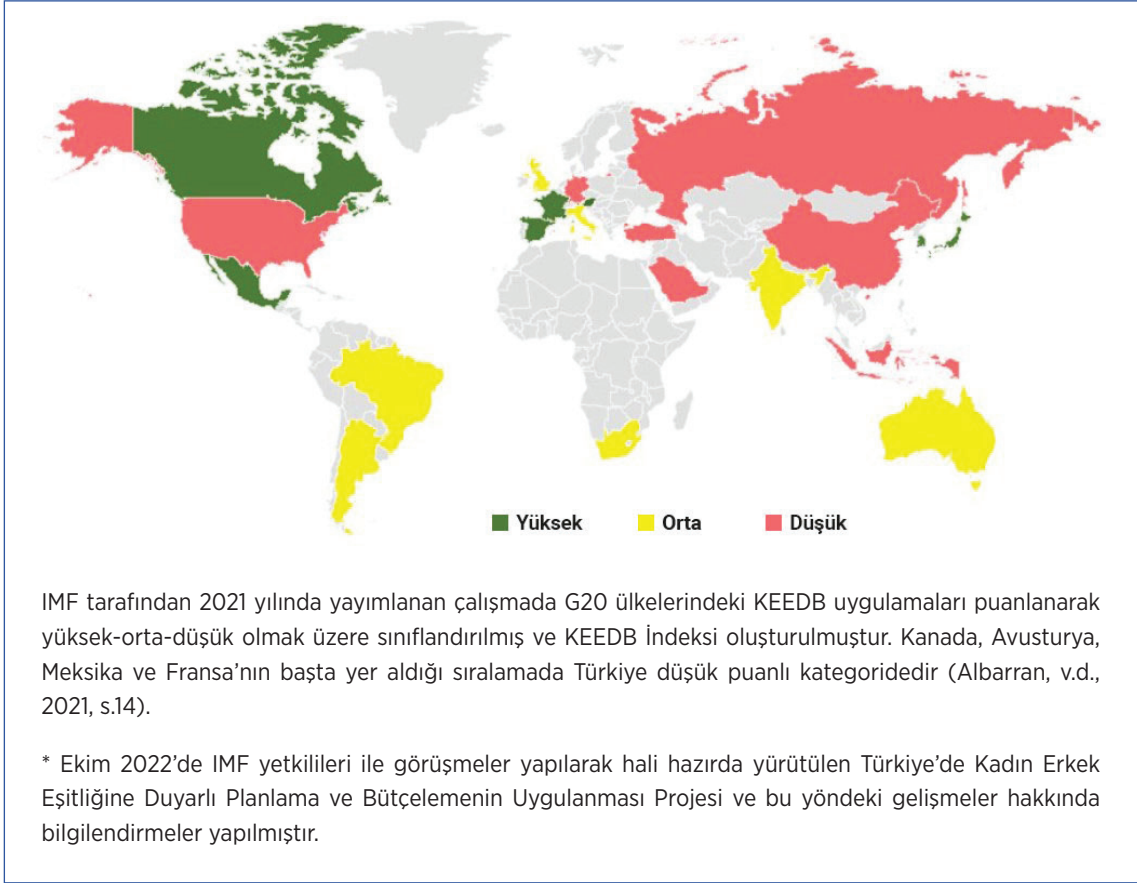
Eylem Platformu'nun Mali Düzenlemeler başlıklı VI. Bölümünde KEEDB uygulamalarına atıf yapılarak, "Kadının ilerlemesi için mali kaynaklar ve insan kaynakları genellikle yetersiz olmuştur. Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin uygulanmasının bugüne kadarki yavaş gelişiminin nedenlerinden biri de budur. Birleşmiş Milletlerin daha önceki zirve ve konferanslarında kabul edilen, konuya ilişkin taahhütlerin dahil olduğu Eylem Platformu'nun tam ve etkin bir biçimde uygulanması, kadının güçlendirilmesine yönelik mali kaynak ve insan kaynaklarını sağlamaya ilişkin siyasi bir kararlılığı gerektirmektedir. Bu da, politika ve programların bütçesine ilişkin kararlarda, cinsiyete dayalı bakış açısına yer vermeyi ve kadın erkek eşitliğini güvenceye alacak özel programların yeterli finansmanını gerektirecektir. Eylem Platformunu uygulamak için fonların belirlenmesi ve bütün sektörlerdeki mevcut kaynakların harekete geçirilmesi gerekecektir. Programlar içinde ve arasında politikaların yeniden düzenlenmesine ve kaynakların yeniden tahsisine ihtiyaç olabilir ama her politika değişikliğinin mali düzenlemeler gerektirmeyeceği ortadadır. Yenilikçi fon bulma yollarıyla sağlanacak kaynaklar dahil, hem özel hem de kamu sektörlerinden sağlanacak ek kaynakların harekete geçirilmesi gerekli olabilir" ifadesi kullanılmıştır.

Türkiye, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nu kabul eden ülkeler arasındadır. Pekin Eylem Platformu 5 yıllık süreler halinde BM Kadının Statüsü Komisyonu tarafından izlenmektedir. Son olarak, 2015 yılında, Pekin+20 İzlemesi gerçekleştirilmiştir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA)

25-27 Eylül 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen BM Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde, Türkiye de dahil olmak üzere BM üyelerinin (193 ülkenin) tamamının imzasıyla, 2030 sonuna kadar ulaşılması öngörülen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kabul edilmiştir. Bütün dünyada görülen sosyal, kültürel ve ekolojik meselelerin çözümüne yönelik olarak 17 ana başlık ve bunlara bağlı 169 alt hedeften oluşan SKA, Ocak 2016'da yürürlüğe girmiştir.

SKA kapsamında 5. Amaç kadın erkek eşitliğine ayrılmıştır. 9 alt hedeften oluşan bu başlık altında yer alan "5.c. Cinsiyet eşitliğinin ilerletilmesi ve kadınların ve kız çocuklarının her düzeyde güçlenmeleri için sağlam politikaların ve yasal olarak uygulanabilir mevzuatların kabul edilmesi ve güçlendirilmesi" hedefi ile bu hedef için oluşturulmuş "5.c.1. Cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi için kamu ödenekleri tahsisatı yapan ve izleme sistemleri olan ülkelerin oranı" göstergesi, KEEDB ile ilişkili kabul edilmektedir. 5.c.1 göstergesi, kadın erkek eşitliğine yönelik politika ve yasal gereklilikleri, bunların uygulanması için ayrılan kaynak tahsisatıyla ilişkilendirir. Devletler, kadınlara yönelik şiddeti ortadan kaldırmak veya kadın istihdamını artırmak gibi kadın erkek eşitliği politikası hedeflerine ulaşmak için planlama ve bütçeleme döngüsü dahilinde önlemler alır. Bütçe tahsisatlarını bu şekilde yapan hükümetler bütçe karar alma süreçlerinde şeffaflık ve hesap verebilirliği de etkin kılmış olmaktadır.

3.2. Arka Plan

Türkiye'de kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçelemeye ilişkin ilk girişimler 2000'li yıllarda görülmeye başlamıştır. Bu kapsamda, 2006/17 sayılı “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler” konulu Başbakanlık Genelgesi’nde, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için ayrı bir bütçe oluşturulması ve KEEDB analizleri yapılması önerisi yer almıştır. Yine, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve 2008 yılında yürürlüğe giren 2008-2013 dönemi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı’nda, “Ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması için hazırlık çalışmalarının yürütülmesi” stratejisine yer verilmiştir.

2010’lu yıllardan itibaren, KEEDB’nin kurumsallaşmasına yönelik önemli adımlar atıldığı görülmektedir. Bunların başında, TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu altında, 2012 yılında, “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Konulu Alt Komisyon” kurulması gelmektedir. Alt Komisyon, KEEDB’nin etkili bir şekilde uygulanmasına yönelik tavsiyelerde bulunduğu “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu”nu Temmuz 2014’te yayımlamıştır. Verilen tavsiyeler arasında, kamu kurumlarında KEEDB uygulamalarının izlenmesinde TBMM ve KEFEK’in rolünün güçlendirilmesi, merkezi kamu kurumlarının eylemleri ve kadın erkek eşitliğine yönelik harcamaları için düzenli kontrollerin gerçekleştirilmesi, TBMM’deki Bütçe Yasa Tasarısı görüşmeleri sırasında kadın erkek eşitliğiyle ilgili

soruların gündeme getirilmesi ve kamu kurumlarının yıllık bütçe raporlarının bir parçası olarak kadın erkek eşitliği raporlarını da sunmaları öngörülmüştür.

KEEDB uygulamalarına ilişkin diğer bir önemli gelişme ise, KEEDB'nin 2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'na dahil edilmesidir. Kalkınma Planı'nda "2.1.7. Aile ve Kadın" başlığı altında "Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında, kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamdaki rolünün güçlenmesi, aile kurumunun korunarak statüsünün geliştirilmesi ve toplumsal bütünleşmenin kuvvetlendirilmesi" (Madde 249) temel amaç olarak belirlenmiş ve bu amaca ulaşmak için sayılan politikalarından biri olarak, "Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık oluşturulması ve örnek uygulamalar"ın geliştirilmesi (Madde 257) sayılmıştır.

2018 yılında yürürlüğe giren Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda, "toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları" kesişen bir politika alanı olarak yer almıştır. "Kadınların ekonomik konumunun güçlenmesi ve başta ücretsiz aile işçiliği olmak üzere kayıt dışılıkla mücadeleye yönelik ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi" Stratejisi altında, "Ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışması gerçekleştirilecektir" hedeflenen faaliyetlerden biri olarak yer almıştır. ASHB Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün sorumlu kurum olarak yer aldığı faaliyette, Cumhurbaşkanlığı (Strateji ve Bütçe Başkanlığı), Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı, İŞKUR, KEFEK, Üniversiteler ve STK'lar da iş birliği kuruluşları olarak yer almıştır.

Diğer taraftan, şiddet nedenlerinin araştırılarak konuya ilişkin tespitler yapılması, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yürütülen hizmet uygulamalarının değerlendirilmesi, eksikliklerin tespit edilmesi ve bu doğrultuda çözüm önerilerinin ortaya koyulması amacıyla kurulan "Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu", Raporunu 312 Sayı numarasıyla Mart 2022'de yayımlamıştır. Söz konusu Rapor'un "Kadına Yönelik Şiddetle Etkin Mücadele Edilmesine Yönelik Tespitler ve Öneriler" başlıklı 4. Bölümünde, ayrı bir "4.16. Kadın Erkek Fırsat Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme" başlığı oluşturulmuştur. Komisyon tarafından yapılan öneriler arasında;

- *Kadına yönelik şiddetle etkin mücadele için merkezi ve yerel yönetimlere tahsis edilmek üzere ayrı bir bütçe oluşturulması,*
- *Kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme uygulamalarına yönelik kamu kurumlarına eğitim verilmesi ve bu konuda kılavuz hazırlanması,*
- *Gelir ve giderlerin kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlılık açısından analizlerinin yapılması,*
- *Performans denetimlerinin kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı hale getirilmesi amacıyla farkındalık çalışmalarının yapılması,*
- *İlgili STK'ların ve üniversitelerin bütçe uygulamalarının izleme ve değerlendirilmesi sürecine etkin katılımı hususunda kapasitelerini geliştirmeye yönelik farkındalık çalışmalarının yürütülmesi gibi önlemler yer almıştır.*

Yukarıda sayılanların yanı sıra, BM Kadın Birimi Türkiye tarafından yürütülen projeler aracılığıyla da Türkiye'de KEEDB'nin hayata geçirilmesi adına önemli adımlar atılmıştır. Bu kapsamda 2012-2015 yıllarında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Sabancı Vakfı'nın mali desteğiyle, Aile ve

Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı (İİB) ve Türkiye Belediyeler Birliği (TBB)'nin ortak olarak yer aldığı Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme adlı projede, belediyelerin stratejik planlarında kadın erkek eşitliğine yönelik amaçlar, hedefler ve göstergelere yer verilmesi ve KEEDB için izleme birimleri kurulması amacıyla çalışmalar yürütülmüştür. Yine, BM Kadın Birimi, 2016-2017 yıllarında İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) tarafından finanse edilen Türkiye'de Siyasi Liderlikte ve Siyasi Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi çerçevesinde milletvekillerinin ve uzmanların KEEDB konusundaki farkındalığını artırmak amacıyla faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Aralık 2020-Eylül 2024 dönemini kapsayan Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması Projesi'nde ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü faydalanıcı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı eş faydalanıcı kurum olarak yer almaktadır. Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler tarafından finanse edilen proje, kadın erkek eşitliği perspektifinin ulusal ve yerel düzeyde politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinin bütün aşamalarına sistematik ve sürdürülebilir entegrasyonu ile Türkiye'de kadınların güçlenmesine ve kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Yerel düzeyde ise, Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi'nin yürütmüş olduğu bir proje (2005-2006) çerçevesinde hazırlanan Yerel Yaşamda Avrupa Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nı 20/08/2021 itibarıyla Türkiye'den 34 belediye imzalamıştır (TBB, 2021). Şart'ı imzalayan belediyeler bu kapsamda kadın erkek eşitliği ilkesini hayata geçirmeyi ve kendi yetki alanları dahilinde Şart'ta öne sürülen taahhütleri yerine getirmeyi kabul etmiş sayılmışlardır.

Son olarak, 2024-2028 dönemini kapsayan 12. Kalkınma Planı 1 Kasım 2023 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır. "Türkiye Yüzyılında çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, ileri teknolojiye dayalı yüksek katma değer üreten, geliri adil paylaşan, istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye" vizyonu ile yürürlüğe giren 12. Kalkınma Planında kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçelemeye yönelik doğrudan bir tedbir bulunmaktadır. 12. Kalkınma Planında; politika önceliklerinden birisini de "Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması sağlanacaktır." oluşturmuştur. "Ana Akımlaştırma" perspektifini yansıtan bu Politika tedbiri içerisinde "Kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme çalışmaları yaygınlaştırılarak bütçeleme süreçlerine entegre edilmesi" bir alt tedbir olarak yer almıştır. KEEDB alanında yürütülen söz konusu çalışmalara rağmen Türkiye'de kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme ve planlama anlayışının geliştirilmesi için çalışmaların sürdürülebilir hale getirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda,

- *KEEDB'yi ulusal ve yerel düzeyde kurumsallaştırmaya yönelik yasal ve kurumsal çerçevelerin oluşturulması,*
- *KEEDB uygulanmasında kurumsal yapıların güçlendirilmesi,*
- *KEEDB'yi yaygın bir uygulama haline getirecek uzun vadeli ve sistematik yaklaşımların geliştirilmesi,*
- *Politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinde yer alan sivil toplum da dahil olmak üzere bütün aktörlerin KEEDB konusunda bilgi ve deneyim düzeylerinin artırılması,*
- *KEEDB uygulamalarını hayata geçirecek ve daha ileri düzeye götürecekt bütün aktörlerin kapasitelerinin geliştirilmesi gerekmektedir.*

Türkiye’de KEEDB’ye İlişkin Gelişmelerin Kronolojik Sıralaması

2006

- » Kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi alanında toplumsal cinsiyet rolleri açısından bütçelerin etki ve sonuçları görünür kılinarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe analizleri yapılmasını vurgulayan **2006/17 Sayılı “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler”** konulu Başbakanlık Genelgesi

2008

- » 2008-2013 dönemi **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı**’nda “Ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulaması için hazırlık çalışmalarının yürütülmesi” stratejisine yer verilmesi

2010

- » Stratejik plan, performans programları ve faaliyet raporlarında kadın-erkek eşitliği yaklaşımını vurgulayan **2010/14 sayılı “Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması”** konulu Başbakanlık Genelgesi

2012

- » TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu tarafından **“Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Konulu Alt Komisyonu”** kurulması
- » UNDP ve Sabancı Vakfı’nın mali desteğiyle, BM Kadın Birimi tarafından yürütülen, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Türkiye Belediyeler Birliği ’nin ortak olarak yer aldığı **Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Projesi**’nin başlaması

2014

- » **10. Kalkınma Planı**'nda "*Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık oluşturulması ve örnek uygulamaların geliştirilmesi*" politikasının yer alması
- » TBMM KEFEK'e bağlı Alt Komisyon tarafından **Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu**'nun yayımlanması

2018

- » 2018-2023 dönemini kapsayan **Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı**'nda "*toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları*"nın kesişen politika alanlarından biri olarak belirlenmesi

2020

- » BM Kadın Birimi tarafından yürütülen ASHB ve SBB'nin faydalanıcı olduğu "**Türkiye'de Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleminin Uygulanması Projesi**"nin başlaması

2021

- » **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı** (2021-2025)'nda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele alanında bütçeleme için eğitimler verilmesi, klavuz oluşturulması gibi faaliyetlerin öngörülmesi
- » 2021 yılı Merkezi Yönetim Bütçesiyle birlikte performans esaslı **program bütçe sistemine geçilmesi**
- » 10 Eylül 2021 tarihli RG'de yayımlanan ve SBB tarafından hazırlanan **2022-2024 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi** 'nde KEEDB yaklaşımının vurgulanması

2022

- » "*Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*" tarafından hazırlanan Rapor'da KEEDB'nin kadına yönelik şiddetle etkin mücadele için önerilmesi
- » Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2023-2025 Belediye, Bağlı İdare ve Birlikler Bütçe Hazırlama Rehberi'ne kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme yaklaşımının genel ilke olarak dahil edilmesi

2023

- » "*Vatandaşın Bütçe Rehberi*"ne kadının güçlenmesi bölümünün eklenmesi
- » "*Yatırım Programı hazırlama Rehberi*"nde KEEDB yaklaşımının genel ilke olarak yer alması
- » "**2024-2028 dönemini kapsayan 12. Kalkınma Planı**"nda "*KEEDB çalışmalarının yaygınlaştırılarak bütçeleme süreçlerine entegre edilmesi*"nin **politika tedbiri olarak yer alması**

3.3. KEEDB İçin Mevcut Yasal Çerçeve ve Politikalar

TC. Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. Maddesi herkesin ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz” hükmü ile de kadın erkek eşitliğinin sağlanması devletin güvencesi altına alınmıştır. Anayasa’da yer alan eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesi için KEEDB’nin önemli bir araç olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca, Anayasa’nın 87. Maddesi ile “bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek” yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne verilirken, 161. Maddesindeki “Kamu idarelerinin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır” hükmü ile kamu harcamalarının dayanağı olarak yıllık Bütçe Kanunu’na işaret edilmiştir.

Avusturya, Anayasa’da KEEDB

Avusturya Anayasası, 2009’dan beri hükümetin bütün düzeyleri için KEEDB’yi bir gereklilik olarak kabul etmektedir. Anayasa’da yer verilen hükümlere göre, bütçe yönetiminde kadın erkek eşitliği için yönetimin her düzeyinde etkin çaba gösterilmelidir. Ayrıca, kadın erkek eşitliğinin etkinliği bütçe yönetiminin temel prensipleri arasında sayılmıştır (Albarran v.d., 2021, s.22).

Kadın-Erkek Eşitliğini Sağlamaya Dönük Çeşitli Yasal Düzenlemeler

Türk Medeni Kanunu: 2002 yılında yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, kadın erkek eşitliğini gözeten ve kadın emeğini koruyan düzenlemelere yer vermiştir.

Türk Ceza Kanunu: 1 Haziran 2005’te yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu, kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların ve çocukların bedensel ve cinsel haklarının yasal olarak korunabilmesi için önemli düzenlemeler içermektedir.

İş Kanunu: 4857 Sayılı İş Kanunu’nda 2003 yılında yapılan değişikliklerle işveren-işçi ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılamayacağını içeren ve kadın çalışanları koruyan bazı düzenlemelere gidilmiştir.

Kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olması hususu doğrudan ya da dolaylı olarak geniş bir politika ve mevzuat alanınca ele alınan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda kadın erkek eşitliği yönünde düzenlemelere yer veren diğer kanunlar arasında 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, 2820 Siyasi Partiler Kanunu, 5378 Engelliler Hakkında Kanun, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 5840 Sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu sayılabilir.

Alt Düzenlemeler

2006/17 Sayılı “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler” konulu Başbakanlık Genelgesi’nde, “Kadına Yönelik Şiddet Konusundaki Çözüm Önerilerinin Yaşama Geçirilmesinde Koordineli Çalışması Gereken Kurumlar” başlığı altında “Hizmet Kurumları” kapsamında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün sorumlu kurum olarak tayin edildiği *“Madde 6: Devlet kadınlara yönelik her türlü şiddet eyleminin önlenmesini bir devlet politikası olarak kabul etmelidir. Bu alana yönelik bir bütçe oluşturularak, toplumsal cinsiyet rolleri açısından bütçelerin etki ve sonuçları görünür kılinarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe analizleri yapılmalıdır”* önerisi getirilmiştir.

2010/14 sayılı ve “Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması” konulu Başbakanlık Genelgesi’nde ise KEEDB’ye ilişkin iki önemli madde öne çıkmaktadır:

- *Madde 4: Kamu kurum ve kuruluşları hazırlayacakları stratejik plan, performans programları ve faaliyet raporlarına kadın erkek eşitliği yaklaşımını dahil edeceklerdir.*
- *Madde 12: Çalışma yaşamına ilişkin istatistikler cinsiyet temelinde toplanacaktır. Ayrıca ev ortamında çalışan kadınlara ilişkin düzenli ve sistemli istatistikler toplanacak, araştırmalar yapılacaktır.*

Tematik Politika Belgeleri

2018-2023 dönemini kapsayan **Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda** “toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmaları”, planda yer alan politika eksenleri altında ele alınmak üzere keşişen politika alanlarından biri olarak belirlenmiştir. Ayrıca, “Strateji 3: Kadınların ekonomik konumunun güçlenmesi ve başta ücretsiz aile işçiliği olmak üzere kayıt dışılıkla mücadeleye yönelik ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi” stratejisi altında, *“Ülkemizde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışması gerçekleştirilecektir”* faaliyeti öngörülmüştür.

2021-2025 yıllarını kapsayan **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı’nda** “Şiddete sıfır tolerans anlayışının tüm plan, program ve politikalara yerleştirilmesi” başlıklı Hedef 2 altında “Strateji 2.2 Kadına yönelik şiddetle mücadele için gerekli kaynak ve yeterli bütçe tahsis edilecektir” stratejisi geliştirilmiştir. Bu kapsamda kadına yönelik şiddetle mücadeleye uygun bütçelemenin yapılmasının sağlanması amacıyla bütçeleme konusunda kamu kurumlarına eğitim verilmesi, kılavuz ve iyi uygulama örnekleri raporu hazırlanması öngörülmüştür.

Üst Politika Belgeleri

Kalkınma Planı: Kalkınma vizyonunu gerçekleştirebilmek için belirlenen amaç, ilke, politika ve hedefleri ortaya koyan kalkınma planları beş yıllık dönemlerde hazırlanmaktadır. Kalkınma Planları, Orta Vadeli Program ve diğer strateji belgelerinin hazırlanmasında esas alınır.

2024-2028 dönemini kapsayan 12. Kalkınma Planı 1 Kasım 2023 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır. “Türkiye Yüzyılında çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, ileri teknolojiye dayalı yüksek katma değer üreten, geliri adil paylaşan, istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye” vizyonu ile yürürlüğe giren 12. Kalkınma Planında “Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum” eksenini altında “Kadın” bölümü yer almıştır. 12inci Kalkınma Planında; “Kadın” bölümünde yer alan politika önceliklerinden birisini de “Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi önceliğinin tüm plan, program, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde yer alması sağlanacaktır.” oluşturmuştur. Bu politika önceliği kadın erkek eşitliği perspektifinin tüm politika süreçlerinde ana akımlaştırılması açısından temel bir dayanak oluşturmaktadır. Ayrıca ilgili politika tedbirinin uygulanmasında vurgulanan tedbirlerden birisi de “Kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme çalışmaları yaygınlaştırılarak bütçeleme süreçlerine entegre edilmesi”dir. Bu çerçevede, 12. Kalkınma Planında KEEDB’nin uygulanması ve yaygınlaştırılmasının yer alması 2024-2028 dönemi için güçlü bir politika çerçevesi sunmaktadır.

12. Kalkınma Planı “Kadın” Başlığı Altındaki Sayısal Hedefler

	2023 (%)	2028 (%)
Net Okullaşma Oranı, Kadın (ortaöğretim)	89,3	100
Net Okullaşma Oranı, Kadın (yükseköğrenim)	49,2	60
Kadın İstihdam Oranı	31,4	36,2
İşgücüne Katılım Oranı, Kadın	35,9	40,1
Parlamentodaki Kadın Temsil Oranı	19,8	25
Kadın Belediye Başkanı Oranı (%)	2	5

Orta Vadeli Program (OVP): Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığınca her sene, üç yıllık bir perspektifle hazırlanan ve Cumhurbaşkanı Kararıyla resmileşen OVP, merkezi yönetim bütçesinin hazırlanma sürecini başlatmaktadır. Gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminlerini, bütçe dengesi ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarını, programlama dönemindeki ekonomik gelişmeleri, makroekonomik hedef ve politikaları içeren temel bir dokümandır. Bu kapsamda, OVP’de yer verilen amaç ve önceliklerle kamu kurumlarının bütçelerinin hazırlanması, yasal ve idari düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, karar alma ve uygulama süreçlerinin uyumlu olması beklenmektedir.

Merkezi İdare Bütçe Hazırlamada Temel Alınan Belgeler

2024-2026 dönemini kapsayan OVP'de “Beşeri Sermaye ve İstihdam” başlığı altında kadınların istihdam piyasasına girişlerini desteklemek ve artırmak üzere kadın istihdamını artırmak, girişimcilik, finansal okuryazarlık, kooperatifçilik gibi alanlarda kadınlara yönelik programları yaygınlaştırmak ve erişilebilir gündüz bakım merkezlerinin sayısını artırmak üzere tedbirler yer almıştır. Kadın erkek eşitliğini sağlamanın büyüme üzerindeki olumlu etkisi göz önüne alındığında bu eşitliği hayata geçirmenin önemli araçlarından olan KEEDB yaklaşımının, mevcut OVP'in ortaya koyduğu temel amaç ile uyumlu olduğu görülmektedir. Benzer şekilde OVP amacıyla vurgulanan gelir adaleti ve şeffaflık, KEEDB'nin temel faydaları arasında sayılmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı: Kalkınma planında yer verilen tedbirler esas alınır. Bütçe sistemi çerçevesinde üst politika belgelerinde yer alan hedefleri somut, ölçülebilir ve 1 yıllık zaman diliminde tamamlanabilecek faaliyet, proje, iş ve işlemlerden oluşan programlara dönüştürür. Programda yer alan tedbir ve faaliyetler izlenir ve raporlanır.

2022 ve 2023 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda, kadın erkek eşitliği perspektifinin ulusal ve yerel düzeyde politika oluşturma ve bütçeleme süreçlerinin tüm aşamalarına sistematik ve sürdürülebilir entegrasyonu ile Türkiye'de kadınların güçlenmesine ve kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasına katkı sunulması amacıyla Türkiye'de Kadın Erkek Fırsat Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması Projesi'nin yürütüldüğünden bahsedilmiştir.

Bütçe Sürecine İlişkin Düzenlemeler

Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu: 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolüne ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir. 5018 Sayılı Kanun' a göre bütçe “belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bu tahminlerin uygulanmasına ilişkin hususları gösteren ve usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan belge”yi ifade etmektedir.

5018 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi kamu idarelerinin bütçelerini, “kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı programı, orta vadeli program, Cumhurbaşkanlığı yıllık programı, stratejik planları ile program yapısına uyumlu şekilde ve performans esasına dayalı olarak” hazırlaması gerektiğini hükmetmektedir.

5018 Sayılı Kanun'un 13. Maddesi'nde ise bütçelerin hazırlanması, uygulanması ve kontrolünde uyulması gereken ilkelere yer verilmiştir. Bu kapsamda bütçelerin makroekonomik istikrarla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlaması, kalkınma planı ve programlarda yer alan politika, hedef ve öncelikleri, idarelerin stratejik planları ve performans ölçütleri ile fayda-maliyet analizleri dikkate alınarak hazırlanması ve uygulanması, bütçeler hazırlanırken bütçede kamu mali işlemlerinin kapsamlı ve saydam bir şekilde görülmesi gerekmektedir.

Bahse konu Kanun'un 18. Maddesi TBMM'de görüşülmesi esnasında dikkate alınmak üzere merkezi yönetim bütçe kanun teklifine hangi belgelerin eklenmesi gerektiğini düzenlemektedir. Bu belgeler; "orta vadeli programı da içeren bütçe gerekçesi, yıllık ekonomik rapor, vergi muafiyeti, istisnası ve indirimleri ile benzeri uygulamalar nedeniyle vazgeçilen kamu gelirleri cetveli, kamu borç yönetimi raporu, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin son iki yıla ait bütçe gerçekleştirmeleri ile izleyen iki yıla ait gelir ve gider tahminleri, mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumlarının bütçe tahminleri, merkezi yönetim kapsamında olmayıp merkezi yönetim bütçesinden yardım alan kamu idareleri ile diğer kurum ve kuruluşların listesi" olarak sıralanmıştır.

Bütçe Hazırlama Rehberi ile Yatırım Programı Hazırlama Rehberi: Bütçe dokümanlarının hazırlanmasındaki usul ve esaslar hakkında kamu idarelerinin bilgilendirilmesine yönelik olarak 5018 Sayılı Kanununun 16. Maddesi uyarınca rehberler yayımlanmaktadır. Buna göre; merkezi idare bütçe tekliflerinin hazırlanmasına esas olmak üzere kamu idarelerince uyulması gereken genel ilkeleri, nesnel ve ölçülebilir standartları, hesaplama yöntemlerini, bunlara ilişkin olarak kullanılacak cetvel ve tablo örnekleri ile diğer bilgileri içeren Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi ile Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanarak en geç Eylül ayının on beşine kadar Resmî Gazete'de yayımlanmaktadır. Belediye, bağlı idare ve birlikler için bütçe hazırlama rehberi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından hazırlanmaktadır.

Bütçe Rehberi	Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçelemeye İlişkin Atıflar
Bütçe Hazırlama Rehberi (2024-2026)	Kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması da toplumsal duyarlılığın yüksek olduğu hususlardan biridir. Bu açıdan kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasında etkinliğin artırılması için kamu hizmetleri sunulurken kadın ve erkeklerin ihtiyaç ve öncelikleri göz önünde tutulmalıdır. Sunulan kamu hizmetlerinin kadın ve erkekleri nasıl etkilediğinin tespit edilmesi ve kadınların güçlenmesi konusunda sağlanan gelişmelerin ölçülmesi amacıyla göstergeler oluşturulması gerekmektedir. Söz konusu göstergeler aracılığıyla her idarenin yaptığı harcamalardan kadın ve erkeklerin nasıl etkilendiğinin izlenebilmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanmasında etkinliğin artırılması ve kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme yaklaşımının bütçe sürecine dahil edilmesi çalışmalarına katkı sağlamaya yönelik olarak idarelerin performans göstergelerini belirlerken kadın erkek fırsat eşitliğinin izlenmesine ilişkin göstergelere yer vermesi önem arz etmektedir. (S.114)

Bütçe Rehberi	Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçelemeye İlişkin Atıflar
Yatırım Programı Hazırlama Rehberi (2024-2026)	<p>Genel Esaslar</p> <p>21. Üst politika belgeleri, ulusal ve uluslararası antlaşmalardaki hükümler çerçevesinde kapsayıcı büyümeyi ve toplumsal refahı sağlamak üzere kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme anlayışı ile hazırlanacak, kadın erkek fırsat eşitliğini sağlayamaya yönelik projelere öncelik verilecektir.</p> <p>Diğer Esaslar</p> <p>109. İdareler kamu yatırım projelerinin 2024-2026 Dönemi planlama ve uygulama aşamalarını kadınların toplum içinde güçlenmelerine katkı sağlayacak şekilde hazırlayacak ve uygulayacaklardır.</p>
Belediye, Bağlı İdare ve Birlikler Bütçe Hazırlama Rehberi (2024-2026)	<p>Genel İlkeler</p> <p>7. Kadının güçlenmesi ve kadın erkek eşitliğinin sağlanmasında etkinliğin artırılması için hizmetler sunulurken kadın ve erkeklerin ihtiyaç ve öncelikleri göz önünde tutulmalıdır. Bu çerçevede kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme yaklaşımının bütçe sürecine dahil edilmesi ve kadın erkek eşitliğinin izlenmesine ilişkin göstergelere yer verilmesi gerekmektedir.</p>
Vatandaşın Bütçe Rehberi	<p>Kadının Güçlenmesi</p> <p>2020 yılından itibaren Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN WOMEN) ile birlikte “Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması Projesi” yürütülmektedir. Bu kapsamda hem merkezi yönetim bütçe hazırlama rehberi hem de yerel yönetim bütçe hazırlama rehberinde kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme ilkesine yer verilmiştir.</p> <p>Sunulan kamu hizmetlerinin kadın ve erkekleri nasıl etkilediğinin tespit edilmesi ve kadınların güçlenmesi konusunda sağlanan gelişmelerin ölçülmesi amacıyla Bütçe Hazırlama Rehberi’nde idarelerin bu konuda performans göstergelerine yer vermeleri istenmiştir. Bu çerçevede merkezi yönetim bütçesinde yer verilen kadınların güçlenmesine ilişkin göstergelerin sayısı 39’dan 51’e çıkarılmıştır.</p>

Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Bütçeleme Giriş Noktaları

Yasal Çerçeve

- Anayasa 5.10.41.42.90. maddeler
- 4857 Sayılı İş Kanunu
- 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun
- 6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu
- 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

Stratejik Çerçeve

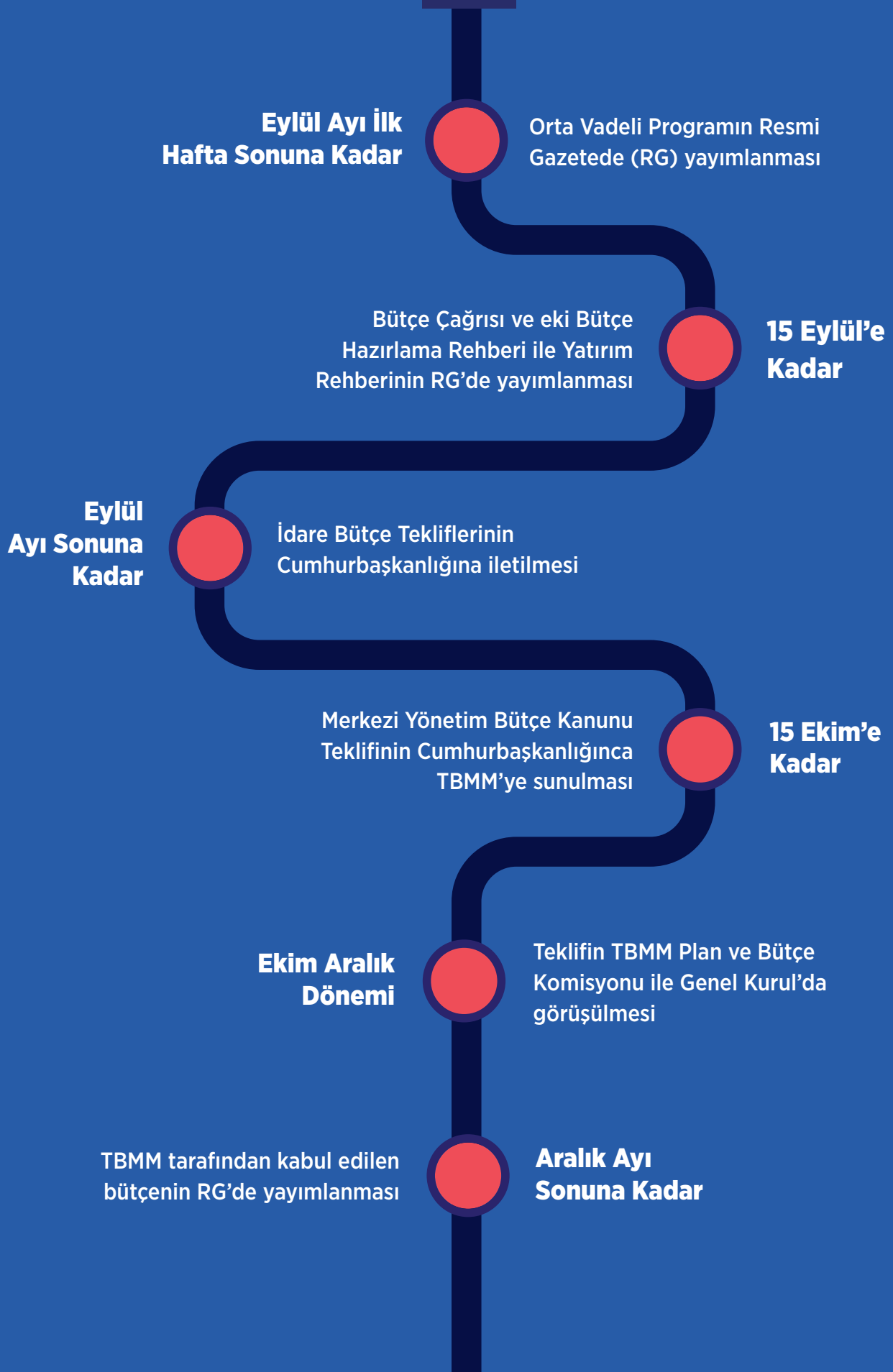
- Ulusal Kalkınma Planı
- Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı
- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı
- Bütçe Hazırlama Rehberi
- Belediye, Bağlı İdare ve Birlikler Bütçe Hazırlama Rehberi
- Yatırım Programı Hazırlama Rehberi
- Düzenleyici Etki Analizi Rehberi

Ulusal İstatistikler

- TÜİK Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri
- Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması,
- Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması
- Diğer tematik araştırmalar
- Analiz Raporları

Merkezi Yönetim Bütçe Hazırlama Takvimi

3.4. KEEDB Sürecinde Kilit Aktörler

- » **Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) ile Hazine ve Maliye Bakanlığı (HMB):** 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı sistemine geçişle birlikte kamu yönetiminde yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve bu kapsamda Kalkınma Bakanlığı kaldırılarak Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) kurulmuştur. 13 sayılı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde; Hazine ve Maliye Bakanlığı (HMB) ile birlikte kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı Programı, orta vadeli program, Cumhurbaşkanlığı yıllık programı ile sektörel plan ve programları, üst politika belgelerini hazırlamak ve makro dengeleri kurmak SBB'nin görevleri arasında sayılmaktadır. Bu doğrultuda hem kadın-erkek eşitliğine duyarlı hedeflerin belirlenmesi, hem de bu hedeflerin bütçelerde mali ifadelere çevrilmesi konusunda sorumluluğu üstlenmesi gereken kurumların başında bu iki kurum yer almaktadır.

SBB ve HMB'nin, KEEDB kapsamında sayılabilecek diğer bir önemli rolü de “*merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçe hazırlık çalışmaları sırasında uyacakları teknik ilke, esas ve usulleri tespit etmek ve bütçe hazırlık çalışmalarını koordine etmek*” sorumluluğundan kaynaklanır.

SBB bünyesindeki Bütçe Genel Müdürlüğünün (BGM), harcama ve bütçe politikalarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, kamu idareleri tarafından gönderilen bütçe tekliflerini inceleyerek bunların kalkınma planı, orta vadeli program, stratejik planlar, performans programları ile bütçe hazırlıklarına esas teknik ilke, esas ve usullere uygunluğunu sağlamak, gelir bütçesi teklifi taslağı ile kamu idarelerinin bütçe tekliflerini konsolide ederek merkezi yönetim bütçe kanun teklif taslağını oluşturmak ve bütçenin maliye politikaları ile uyumlu bir şekilde uygulanmasını sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır. Bu bakımdan BGM, KEEDB politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması için kilit bir rol üstlenmektedir. Yine, SBB altındaki Sektörler ve Kamu Yatırımları Genel Müdürlüğü, iktisadi ve sosyal sektörlerle ilgili olarak politika ve stratejilerin geliştirilmesi ve yatırım programı ve bütçesine ilişkin yapmış olduğu iş ve işlemler kapsamında KEEDB için etkin bir aktördür.

SBB ile HMB'nin müştereken yürüttüğü görevlerde HMB bünyesindeki önemli rolü Kamu Mali Yönetim ve Dönüşüm Genel Müdürlüğü (KMYDGM) üstlenir. Kamu harcamalarında “etkinlik, etkililik, ekonomiklik ve verimlilik” gibi standartları belirleyen KMYDGM'nin kadın-erkek eşitliğine duyarlılığın kamu mali yönetiminde benimsenmesini sağlayacak standartların geliştirilmesi hususunda da KEEDB için önemli bir aktör olduğu değerlendirilmektedir.

- » **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM):** Kadının statüsünün güçlendirilmesi ve haklarının korunması için 1990 yılında 422 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 2004 yılında 5251 sayılı Kanunla yeniden yapılandırılmıştır. 10 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 70. Maddesi'nde KSGM'nin görevleri arasında sayılan “Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi, kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında etkin hâle getirilmesine yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek” hükmü anaakımlaştırma anlayışının kamu örgütü içinde yaygınlaştırılmasında Genel Müdürlüğün güçlü misyonunu ortaya koymaktadır.

- » **TBMM Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK):** KEFEK, Türkiye’de kadın erkek fırsat eşitliğinin sağlanması ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele edilmesi amacıyla parlamento zemininde katkı sunmak üzere 2009 yılında 5840 sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu ile kurulmuştur. Komisyon, kadın erkek eşitliğinin ihlaline ve cinsiyete dayalı ayrımcılığa dair iddialarla ilgili başvuruları incelemekte olup, bünyesinde kurulan alt komisyonlar aracılığıyla ihtisas alanındaki konularda raporlar hazırlamakta, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla birlikte çeşitli projeler yürütmektedir.
- » **TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu:** TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu bütçe sürecinde önemli bir rol üstlenir. Bütçe teklifi ve teklifle birlikte sunulan belgeler Plan ve Bütçe Komisyonu’nda görüşülür, oylanır ve Genel Kurul’a gönderilir. Bu süreçte, Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerince gider artırıcı veya gelir azaltıcı öneriler yapılabilmektedir. Cumhurbaşkanı’nın Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifini TBMM’ye sunmasının ardından teklifin TBMM’de görüşülme sürecinin 55 günlük payı Plan ve Bütçe Komisyonu’na ayrılmıştır. TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu’nun bütçe süreci dahilinde üstlendiği söz konusu işlevler, Komisyon’un Türkiye’de kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçelemenin hayata geçirilmesi için kilit bir aktör niteliğinde olduğuna işaret etmektedir.
- » **Sayıştay:** Anayasa’nın 160. Maddesi`ne göre Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleriyle mallarını TBMM adına denetlemekle görevlidir. Ayrıca mahalli idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması da Sayıştay tarafından yapılır. Sayıştay tarafından yapılan denetimin başlıca amaçları kamu kaynaklarının korunması, kamu mali yönetiminin hukuka uygun olarak yürütülmesi, bütçe hakkının gereği olarak kamu idarelerinin faaliyet sonuçları hakkında güvenilir ve yeterli bilgi sunulması, kamu idarelerinin performansının değerlendirilmesi, hesap verme sorumluluğu ve mali saydamlığın yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. KEEDB yaklaşımı kullanılarak hazırlanan bütçelerin ve uygulamaların kadın-erkek eşitliğine katkısının dış denetim yoluyla değerlendirilmesi KEEDB’nin etkili bir şekilde uygulanmasının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu bakımdan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu`na göre tek dış denetim organı olarak belirlenen Sayıştay, KEEDB için de önemli bir aktördür.
- » **Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK):** TÜİK, resmi istatistik programını hazırlayarak istatistiklerin üretimi sırasında kullanılacak yöntemleri, tanımları, sınıflamaları ve standartları belirleme, ekonomi, sosyal doku, demografi, kültür, çevre, bilim ve teknoloji gibi alanlardaki istatistikleri derleme, değerlendirme, analiz etme ve yayımlama görevlerini üstlenir. TÜİK, toplumda kadın ve erkek arasındaki farklılıkların ortaya konularak kadın-erkek eşitliğini ve kadınların güçlendirilmesini sağlama amacıyla oluşturulan politikaların geliştirilmesi ve değerlendirilmesi için gerekli olan güncel istatistikleri üretmekte olup, KEEDB için önemli bir rol üstlenmektedir.
- » **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı – Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü (YYGM):** Mahalli idare yatırım ve hizmetlerinin kalkınma planları ile yıllık programlara uygun şekilde yapılmasını gözetmek, mahalli idarelerin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar yapmak, istatistik bilgileri toplamak, değerlendirmek ve yayımlamak, mahalli idareler personelinin hizmet içi eğitimini planlamak ve uygulanmasını takip etmek gibi görevleri yerine getiren YYGM, 2022-2024 Dönemi Belediye, Bağlı İdare ve Birlikler Bütçe Hazırlama Rehberi’ni de hazırlamıştır. KEEDB’nin yerel düzeyde uygulanması kapsamında YYGM kilit aktör statüsündedir.

- » **Türkiye Belediyeler Birliği (TBB):** Bütün belediyelerin doğal üyesi olduğu tek mahalli idare birliği olan TBB ulusal ve uluslararası düzeyde belediyeleri temsil etme yetkisine sahiptir. Görevleri arasında belediyeleri ilgilendiren mevzuat hazırlıklarına görüş bildirmek ve önerilerde bulunmak, belediyelere rehberlik etmek, danışmanlık hizmeti vermek, eğitim faaliyetleri yürütmek ve belediyeciliğin ve yerel hizmetlerin gelişmesine yardımcı olacak konularda işbirlikleri geliştirmek gibi faaliyetler yer alır. KEEDB uygulamalarının belediyeler için yaygınlaştırılmasının sağlanması bakımından TBB kilit aktör olarak değerlendirilmektedir.
- » **Harcama Yetkisine Haiz Kurumlar:** Kamu idaresi bütçesinde ödenek tahsis edilen ve harcama yetkisi bulunan kamu kurumlarının her biri kendi bütçe tekliflerini KEED bir perspektifle oluşturmada da rol sahibidir.
- » **Sivil Toplum:** Sunulan hizmetlerde kadın-erkek eşitliğini sağlamak için özellikle yerel düzeydeki idarelerce verilen harcama taahhütlerinin uygulama aşamasında da takip edilmesi kamu mali yönetiminin temel ilkelerinin yerine getirilmesi için önemli bir aşamadır. Bu kapsamda sivil toplumun plan ve bütçelerin izlenmesi konusunda etkin rolünün önemi KEEDB için de geçerlidir.

Uygulayıcı ve Paydaşlar

Ulusal Düzey

- TBMM
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- Hazine ve Maliye Bakanlığı
- Kamu Kurum ve Kuruluşları
- Üniversiteler
- Türkiye İstatistik Kurumu

Yerel/Bölgesel Düzey

- Valilikler
- Yerel Yönetimler
- Belediye Meclisleri
- Kalkınma Ajansları

Diğer Paydaşlar

- Denetim Kuruluşları (Sayıştay, İç Denetim Birimleri)
- Ulusal İnsan Hakları Kurumları (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu)
- Akademisyenler
- Sivil Toplum Kuruluşları
- Bütçe Grupları/Uzmanlar

The background is a solid dark blue. On the left side, there is a large, stylized graphic of a hand with fingers spread, rendered in a slightly lighter shade of blue. To the right of the hand, a large, bold, white number '4' is prominently displayed. Below the number '4', there is a smaller, solid dark blue square. The text is centered in the lower half of the page.

**TÜRKİYE'DE KADIN-ERKEK
EŞİTLİĞİNE DUYARLI
BÜTÇELEME POLİTİKASININ
UYGULAMASI**

4. TÜRKİYE’DE KADIN-ERKEK EŞİTLİĞİNE DUYARLI BÜTÇELEME POLİTİKASININ UYGULAMASI

Türkiye’de son 20 yılda kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme uygulamasını hayata geçirmek üzere önemli adımlar atılmış olsa da, etkili ve kapsayıcı bir politika çerçevesi oluşturulamamıştır. Farklı ülkelerdeki iyi uygulama örneklerine bakıldığında kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçelemenin etkin uygulanmasına yönelik çeşitli araçlar geliştirildiği ve uygulamaların hayata geçirildiği görülmektedir.

Diğer taraftan, 12inci Kalkınma Planında “Kadın erkek fırsat eşitliğine duyarlı bütçeleme çalışmaları yaygınlaştırılarak bütçeleme süreçlerine entegre edilmesi” tedbirinin yer alması, bunun yanı sıra bütçe hazırlama rehberlerinde yer alan KEEDB referansları, KEEDB’nin Türkiye’de etkin uygulanması ve yaygınlaştırılmasının için önemli bir politika çerçevesi ve dayanağı sunmaktadır.

Türkiye’de kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçelemenin yeknesak bir şekilde uygulanması ilgili bütün kurumların ülkenin yasal ve kurumsal yapısına uygun olarak belirlenecek strateji ve öncelikler doğrultusunda koordinasyon ve işbirliği içinde hareket etmesiyle mümkündür. Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması Projesi kapsamında “Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçelemenin Uygulanması Strateji Belgesi ve Eylem Planı” söz konusu ihtiyaca cevap vermek üzere oluşturulmuş olup, burada öngörülen eylemler karar vericiler için yol gösterici niteliktedir.

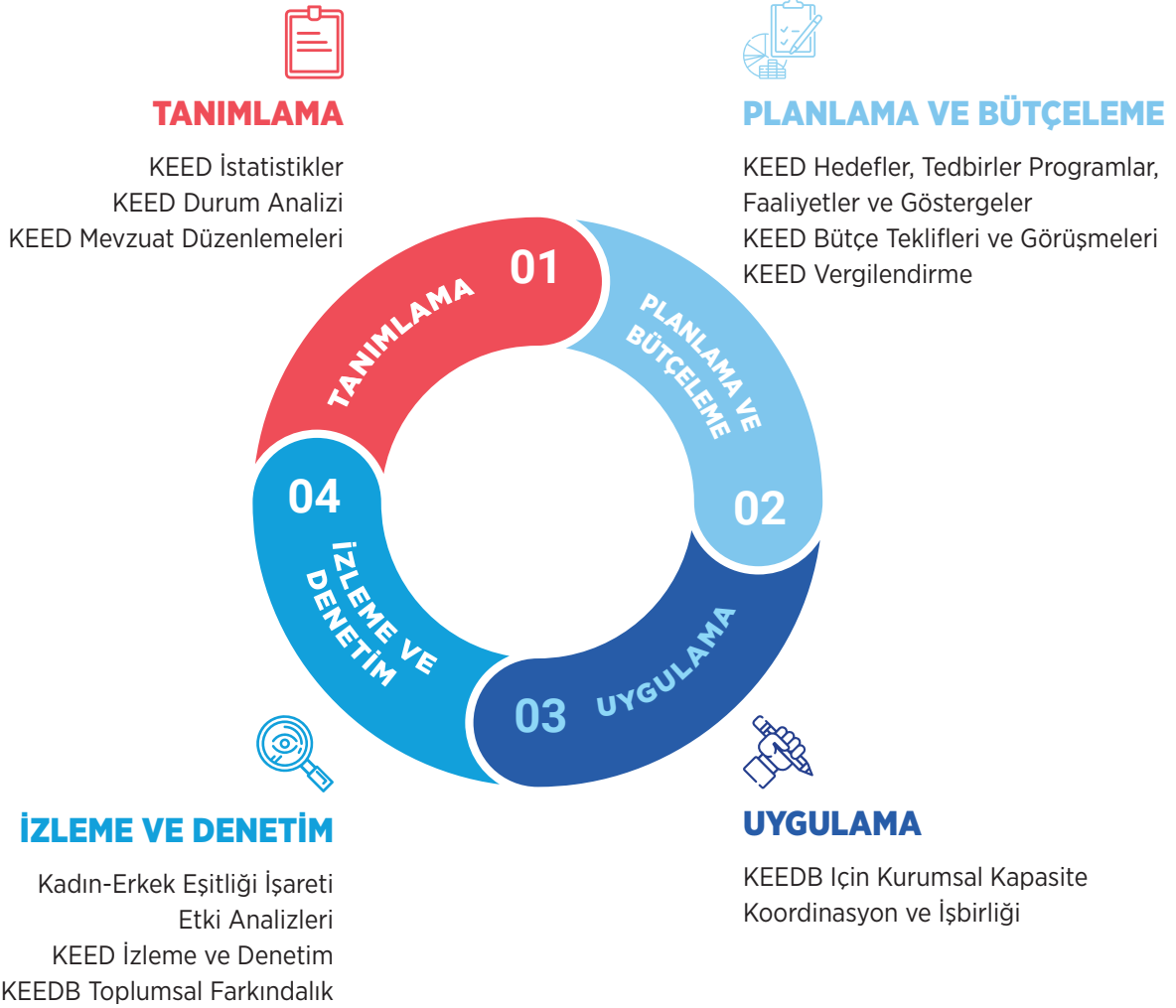
4.1. KEEDB Politikasının Amaç ve Hedefleri

KEEDB, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi nihai amacına ulaşmak adına kadın-erkek eşitliğinin ana akımlaştırılması için oluşturulmuş önemli ve etkin bir stratejidir. Anaakımlaştırma ilkesi ise, kamusal müdahale alanlarının *tanımlanmasından*; program, faaliyet ve bütçelerin *planlanmasında*; harcamaların gerçekleştirilerek öngörülen faaliyetlerin *hayata geçirilmesinden*; süreç ve faaliyetlerin *izlenmesi ve denetimine* kadar politika - bütçeleme süreçlerinin bütün aşamalarına kadın erkek eşitliği perspektifine sahip olunmasını gerektirmektedir.

Bu doğrultuda, Türkiye’de kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçelemenin uygulanması için bu Strateji Belgesi ve Eylem Planı ile ortaya konan çerçeve “**tanımlama, planlama-bütçeleme, uygulama, izleme ve denetim**” olarak politika-bütçeleme sürecinin 4 ana aşamasını kapsayacak şekilde oluşturulmuştur.

Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Politika-Bütçe Döngüsü

Kaynak: European Institute for Gender Equality, 2017.

Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Politika Çerçevesi

AMAÇ

Kadın-erkek eşitliği perspektifinin ulusal ve yerel düzeyde politika oluşturma, planlama ve bütçeleme süreçlerinin tüm aşamalarına sistematik ve sürdürülebilir entegrasyonu ile Türkiye’de kadını güçlendirme ve kadın-erkek eşitliğini sağlamaktır.

Hedef-1

Kadın-erkek eşitliği ve kadının güçlenmesine katkı sağlayan kanıta dayalı politikaların oluşturulması için kadın-erkek eşitliğine duyarlı istatistiklerin ve analizlerin geliştirilmesi

Hedef-2

Kadın-erkek eşitliğine duyarlı yaklaşımın plan ve bütçe süreçlerinde ana akımlaştırılması

Hedef-3

Kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme alanında kamu kurumlarının kapasitelerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kurumsal yapıların oluşturulması

Hedef-4

Politika yapma ve bütçeleme süreçlerinde kadın-erkek eşitliğine duyarlı izleme ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi

Uygulama Süresi: (2024-2028)

Kısa	Orta	Uzun
0-12 Ay	13-36 Ay	37-60 Ay

4.2. KEEDB Politikasına İlişkin Strateji ve Eylemler

1. Tanımlama

Tanımlama, kamu müdahalesi için ele alınması gereken politika alanının belirlenmesi amacıyla ihtiyaçların tanımlandığı aşama olup politika-bütçe döngüsünün başlangıç noktasıdır. Kadın erkek eşitliğine duyarlı bir tanımlama aşaması, uygulanacak politikanın hangi yolla ve ne ölçüde kadın erkek eşitliğiyle ilgili olduğunu, kadınlarla erkekler arasında var olan eşitsizlikleri ve farklı ihtiyaç ve tercihleri ele almak için hangi noktalarda özel müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu tespit etmeyi gerektirmektedir. Bu amaçla öncelikli olarak, ilgili politika alanındaki kadın ve erkeklerin durumunu analiz etmek için cinsiyete göre ayrıştırılmış veri ve bilgiler toplanmalıdır. Ardından, politikanın, kadın ve erkeklerin veya belirli kadın ve erkek gruplarının yaşamlarını hangi şekillerde etkilediği, kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkların (*haklar, katılım/temsil, kaynaklara erişim ve kaynakların kullanımı, cinsiyete özgü davranışı etkileyen değerler ve normlar gibi*) neler olduğu sorularına yanıt aramak gerekmektedir. Tanımlama aşamasında kullanılacak başlıca yöntemler, kadın erkek eşitliği analizi ve etki değerlendirmesidir.

Kamu hizmetlerinin verimlilik, etkililik, ekonomiklik gibi temel ilkelerle sunulmasının sağlanması amacıyla kamu yönetimi alanında gerçekleştirilen reformlar kamu mali yönetimi alanında da önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Türkiye bu sürecin en önemli adımlarından birini, 2003'te yürürlüğe giren ve kamu kaynaklarının kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda elde edilmesini ve kullanılmasını amaçlayan 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile atmıştır. 5018 sayılı Kanun sonuç odaklı bir mali yönetim anlayışını getirmiş, mali saydamlık ve hesap verebilirliği temel alan performans esaslı bütçe sistemini benimsemiştir. Bununla birlikte, performans bilgisinin bütçeleme ve karar alma süreçlerine daha etkin bir şekilde dahil edilmesi amacıyla performans esaslı program bütçe reformu çalışmaları başlatılmış ve 2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi performans esaslı program bütçe sistemine göre hazırlanarak yasalaşmıştır.

5018 Sayılı Kanun'a göre kamu idarelerinin bütçelerini; kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı programı, orta vadeli program, Cumhurbaşkanlığı yıllık programı, stratejik planlar ile program yapısına uyumlu bir şekilde ve performans esasına dayalı olarak hazırlamaları gerekmektedir. Planlama, programlama ve bütçeleme aşamasına geçilmeden önce, başta sosyal ve ekonomik alanlar olmak üzere toplumsal hayatta var olan sorun ve ihtiyaçlar tespit edilmelidir. Tanımlama olarak adlandırılan bu aşamanın en önemli girdisi mevcut sorunların kök nedenlerini ortaya çıkarabilecek nitelikte, detaylı, geçmiş ve güncel verilerdir. Kamu politikalarının kadınlarla erkeklerin farklı sorun ve ihtiyaçlarına göre tasarlanması için, mevcut durumun kadın / erkek ayrımında analiz edilmesine olanak veren verilerin toplanması, bu verilerin kadın erkek eşitliği perspektifiyle analiz edilmesi ve elde edilen tespitler ışığında politika hedef ve stratejilerinin belirlenmesi gerekmektedir.

Tanımlama

Hedef 1

Kadın erkek eşitliği ve kadının güçlenmesine katkı sağlayan kanıta dayalı politikaların oluşturulması için kadın erkek eşitliğine duyarlı istatistiklerin ve analizlerin geliştirilmesi

Strateji 1.1

İdari kayıt, veri ve istatistiklerin kadın-erkek eşitliğine duyarlı toplanması, derlenmesi ve yayımlanmasını sağlanacaktır.

Strateji 1.2

Farklı sektörlerde kadın erkek eşit(siz)liğine ilişkin mevcut durumu ortaya koymak üzere sistematik analizlerin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Strateji 1.3

Mevzuat düzenlemelerinin kadın-erkek eşitliğine duyarlı olarak hazırlanması sağlanacaktır.

Strateji 1.1

İdari kayıt, veri ve istatistiklerin kadın erkek eşitliğine duyarlı toplanması, derlenmesi ve yayımlanmasını sağlanacaktır.

Eylem 1.1.1

Kamu kurumları ve yerel yönetimler tarafından veri ve idari kayıtların cinsiyete göre ayrıştırılmış şekilde toplanması sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

Kamu Kurumları (S)
Yerel Yönetimler (S)
ASHB KSGM (İ)
SBB (İ)
TÜİK (İ)
BM Kadın Birimi (İ)

Süre: Uzun

Performans Göstergeleri

2023 yılı itibarıyla cinsiyete göre ayrıştırılmış eşitliğe duyarlı veri ve istatistik paylaşmaya başlayan kurum sayısının toplam kurum sayısına oranı

Açıklama

KEED politikaların oluşturulması için öncelikli olarak toplumda kadınlarla erkekler arasında eşitsizliklerin var olduğu alanlar doğru ve güvenilir veriler ışığında tespit edilmelidir. Bu nedenle, kamu kurumlarınca toplanan verilerin cinsiyet kırılımlı olarak toplanması sağlanmalıdır.

Bu kapsamda, özellikle kamu kurumları ve yerel yönetimlerce kullanılan veri / bilgi sistemleri, verilerin cinsiyet kırılımlı olarak sisteme girilmesi, analizi ve raporlanmasına olanak sağlayacak doğrultuda güncellenmelidir.

Eylem 1.1.2

Cinsiyete duyarlı veri ve istatistiklerde standardizasyon ve uluslararası karşılaştırılabilirliği sağlamak üzere, “Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Veri ve İstatistikler Kılavuzu” hazırlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)
TÜİK (S)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Veri ve İstatistikler Kılavuzu

Açıklama

Kadın erkek eşitliği ve kadınların güçlenmesinde uluslararası standartlara uygun veri toplanması ve istatistik üretilmesini desteklemek üzere kılavuz hazırlanacaktır.

Eylem 1.1.3

Resmi istatistik programında yer alan istatistikler kadın erkek eşitliği ve anaakımlaştırma perspektifinden gözden geçirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

TÜİK (K)

ASHB KSGM (S)

BM Kadın Birimi (İ)

Üniversiteler (İ)

STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

Resmi İstatistik Programı kapsamında gözden geçirilen istatistiklerde başlık-alan sayısı

Açıklama

Resmi istatistik programında yer alan veri ve istatistiklerin cinsiyete duyarlı hale getirilmesi hedefiyle, ilgili veriler ve sorumlu kurumlar belirlenecektir.

Eylem 1.1.4

Kadın Erkek Eşitliğine duyarlı verilere ilişkin olarak “iyi uygulama örnekleri uluslararası çalıştay” gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (S)

BM Kadın Birimi (İ)

TÜİK (İ)

Kamu Kurumları (İ)

Üniversiteler (İ)

STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

Kadın Erkek Eşitliğine duyarlı verilere ilişkin iyi uygulama örnekleri konulu düzenlenen uluslararası çalıştay

Açıklama

Kadın Erkek Eşitliğine ilişkin verilerin toplanması, derlenmesi ve yayımlanmasında farklı ülkelerden iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasına yönelik uluslararası çalıştay düzenlenecektir. Söz konusu çalıştay'da BM Kadın Birimi, OECD, Dünya Bankası, EIGE vb. uluslararası kuruluşlardan deneyim aktarımı sağlanacaktır.

Strateji 1.2

Farklı sektörlerde kadın erkek eşit(siz)liğine ilişkin mevcut durumu ortaya koymak üzere sistematik analizlerin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Eylem 1.2.1

Kamu görevlilerinin kullanımına yönelik “Kadın Erkek Eşitliği Durum Analizi Uygulama Rehberi” hazırlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (S)
BM Kadın Birimi (İ)
SBB (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

Kadın Erkek Eşitliği Durum Analizi Uygulama Rehberi hazırlanması

Açıklama

Farklı sektörlerde kadın erkek eşitliği analizlerinin yapılmasında kamu görevlilerine yol gösterici mahiyette, “Kadın Erkek Eşitliği Durum Analizi Uygulama Rehberi” hazırlanarak, ulusal ve yerel düzeyde kurum ve kuruluşlara dağıtımı sağlanacaktır.

Eylem 1.2.2

Kamu İdarelerinin Stratejik Plan hazırlama sürecinin kadın erkek eşitliğine duyarlı olarak gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)
ASHB KSGM (İ)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Uzun

Performans Göstergeleri

Stratejik Plan hazırlama sürecinde kadın erkek eşitliğine duyarlı olarak gerçekleştirilen eğitim/seminer sayısı

Açıklama

Stratejik planlama sürecinin ilk adımı olan durum ve paydaş analizlerinin bütün aşamalarında kadınların farklı ihtiyaç ve önceliklerinin tespit edilmesini sağlayacak tedbirler geliştirilmesi önemlidir. Bu kapsamda stratejik plan hazırlama sürecine ilişkin olarak gerçekleştirilen eğitim, seminer ve kapasite geliştirme faaliyetlerinin kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme konusunu içermesi sağlanacaktır.

Eylem 1.2.3

Pilot olarak seçilecek sektör veya bütçe (alt)programlarında kadın erkek eşitliği durum analizleri gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)
Pilot Olarak Seçilen
Kamu Kurumları (S)
SBB (İ)
BM Kadın Birimi (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Pilot olarak gerçekleştirilen Kadın Erkek Eşitliği Durum Analizi Sayısı

Açıklama

Gerçekleştirilen kamu politikalarının etkileri değerlendirilirken sektörde kadınların ve erkeklerin mevcut durumu, uygulamaların etkileri, kadın ve erkeklerin hizmetlerden hangi ölçüde yararlanmış olduğu gibi soruların yanıtladığı durum analizleri yapılması önemlidir. Bu çerçevede, Pilot olarak seçilecek sektörlerde durum analizleri gerçekleştirilecektir.

Eylem 1.2.4

Üniversiteler ve araştırma merkezleri tarafından farklı sektörlerde eşitlik perspektifinden mevcut durumu analiz etmeye yönelik akademik çalışmalar önceliklendirilecek ve desteklenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

YÖK (K)
Üniversiteler (S)
ASHB KSGM (İ)
BM Kadın Birimi (İ)
STK (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Yükseköğretimde kadın erkek eşitliği mevcut durum analizi kapsamında gerçekleştirilen akademik araştırma sayısı

Açıklama

Üniversiteler ve araştırma merkezleri tarafından kadın erkek eşit(siz)liğinin farklı sektörlerdeki mevcut durumu analiz etmeye yönelik akademik çalışmalar önceliklendirilecek ve desteklenecektir.

Eylem 1.2.5

Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezleri (KASAUM) iş birliğinde akademisyenlere yönelik kadın erkek eşitliğine duyarlı durum analizi eğitimleri gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)
YÖK (S)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

Eğitime katılan akademik personel sayısı

Açıklama

Üniversiteler bünyesinde farklı fakültelerde ve yüksekokullarda görev yapan akademisyenlere yönelik eğitim programları gerçekleştirilecektir. Söz konusu eğitimlerin gerçekleştirilmesinde KASAUM'lar ile iş birliği sağlanacaktır.

Strateji 1.3

Mevzuat düzenlemelerinin kadın erkek eşitliğine duyarlı olarak hazırlanması sağlanacaktır.

Eylem 1.3.1

Mevzuat taslaklarının hazırlanmasında kadın erkek eşitliği perspektifi gözetilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (S)	Süre: Uzun
Kamu Kurumları (S)	Performans Göstergeleri
SBB (İ)	KEED etki analizi içeren mevzuat düzenlemesi sayısı
TBMM KEFEK (İ)	
BM Kadın Birimi (İ)	
Üniversiteler (İ)	
STK (İ)	

Açıklama

24/2/2022 tarihli ve 31760 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'e göre, Kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi taslaklarının düzenleyici etki analizlerinin yapılması şartı getirilmiştir. Ayrıca SBB tarafından yayınlanan "Düzenleyici Etki Analizi Rehberi"nde de analiz sürecinde değerlendirilecek sosyal etkiler arasında kadın erkek eşitliği ve kadın istihdamı da yer almıştır. Bu kapsamda kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen düzenleyici etki analizlerinin kadın erkek eşitliğini sağlamaya veya var olan eşitsizliklerin derinleştirilmesine olası etkilerini tespit edecek nitelikte yapılması sağlanacaktır. Bu kapsamda "Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Mevzuat Analizi Uygulama Rehberi" hazırlanarak, ilgili kurum ve kuruluşlara dağıtımı sağlanacaktır.

Eylem 1.3.2

Kamu kurumlarınca hazırlanan düzenleyici etki analizlerinin kadın erkek eşitliği perspektifi ile hazırlanması için pilot uygulamalar gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)	Süre: Orta
Pilot Kurumlar (S)	Performans Göstergeleri
SBB (İ)	Pilot Uygulamaya dahil edilen mevzuat sayısı
BM Kadın Birimi (İ)	
TBMM KEFEK (İ)	
Üniversiteler (İ)	
STK (İ)	

Açıklama

Düzenleyici etki analizlerinin kadın erkek eşitliğini sağlamaya veya var olan eşitsizliklerin derinleştirilmesine olası etkilerini tespit edecek nitelikte yapılması amacıyla seçilecek mevzuatın pilot analizi gerçekleştirilecektir.

Eylem 1.3.3

Kadın Erkek Eşitliği Etki Değerlendirmesinin uygulandığı ülkelerden iyi uygulama örneklerinin yer alacağı uluslararası çalıştay düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (S)
BM Kadın Birimi (İ)
SBB (İ)
Kamu Kurumları (İ)
TBMM KEFEK (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

Kadın Erkek Eşitliği Etki Değerlendirmesine ilişkin iyi uygulama örnekleri" uluslararası çalıştayının düzenlenmesi

Açıklama

Kadın Erkek Eşitliği Etki Değerlendirmesinin uygulandığı ülkelerden iyi uygulama örneklerinin paylaşılacağı uluslararası çalıştay düzenlenecektir. Söz konusu çalıştayda özellikle OECD ülkelerinden KEEDB ve KEE etki değerlendirmesinde başarılı uygulamaların aktarılması sağlanacaktır.

2. Planlama ve Bütçeleme

Tanımlama aşamasından sonra kamu politika ve programlarının uygulama aşamasının planlanması ve bütçelenmesi gelmektedir. KEED planlama ve bütçeleme süreci, *politika veya program kapsamındaki hedef ve tedbirler ile bunlara ulaşmak için gerçekleştirilecek eylemlerin kadın erkek eşitliği perspektifinden planlanmasıdır*. Bu aşamada, kamu kurumlarının bütçelerini KEE perspektifinden analiz etmek ve bütçe tahsislerinin KEE'nin desteklenmesine nasıl katkıda bulunduğunu belirlemek gerekmektedir. Ayrıca, planlama yaparken, kadın erkek eşitlik hedeflerinin izlenmesine ve politika veya programın uygulama aşamasında kadınlar ve erkekler üzerindeki etkilerin ölçülmesi ve karşılaştırılmasına izin verecek göstergeler oluşturulması önemlidir.

KEEDB'nin gerçekleştirilebilmesi için, başta ulusal kalkınma planı olmak üzere esas alınan plan ve program belgelerinde hedef, tedbir ve performans göstergeleri oluşturulurken, kadınlarla erkeklerin koşulları, durumları ve ihtiyaçları arasındaki farklılıklar sistematik olarak dikkate alınarak kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması gerekmektedir. Bunun için de kalkınma planı hazırlık çalışmalarında ve planlama yönteminde kadın erkek eşitliğinin bütün plan bileşenleriyle ilişkili bir konu ve öncelikli bir alan olarak ele alınması, kamu kurumlarınca hazırlanan stratejik planlarda en az bir hedef ve stratejinin kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik olarak geliştirilmesi ve performans göstergelerinin kadın erkek eşitliğine duyarlı bir biçimde oluşturulması, plan ve program hazırlama rehberlerinde bu tedbirleri yansıtmak üzere değişikliklerin yapılması gerekmektedir.

Kamu idareleri, merkez ve merkez dışı birimlerinin ödenek taleplerini dikkate alarak gider tekliflerini gerekçeli olarak hazırlar ve en geç Eylül ayı sonuna kadar Cumhurbaşkanlığına gönderir. Cumhurbaşkanlığı'nca hazırlanan merkezi yönetim bütçe kanun teklifi ise mali yılbaşından en az yetmiş beş gün önce Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye sunulur. Plan ve Bütçe Komisyonu'nda bütçe teklifi ve teklifle birlikte sunulan belgeler görüşülür, oylanır ve Genel Kurul'a gönderilir. TBMM, merkezi yönetim bütçe kanun teklifinin metnini maddeler, gider ve gelir cetvellerini kamu idareleri itibarıyla görüşür ve oylar. Kabul edilen merkezi yönetim bütçe kanunu mali yılbaşından önce Resmi Gazete'de yayımlanır. Bütçenin onaylanması olarak adlandırabileceğimiz bu sürece KEEDB yaklaşımının yansıtılabilmesi için alınabilecek önemli tedbirler bulunmaktadır. Öncelikli olarak idarelerin gider tekliflerini Cumhurbaşkanlığı'na gönderirken kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik hizmetlerini faaliyet düzeyinde teklif etmesi, idare bazında bu alana ayrılması öngörülen payı net bir şekilde ortaya koyacaktır. Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye sunulmak üzere hazırlanan bütçe gerekçesinde kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlenmesi amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlere ayrıca yer verilmesi, bütçe teklifinin kadın erkek eşitliğini sağlama-daki rolünü ortaya koyarak bütçe görüşmeleri sırasında kadın erkek eşitliği politika alanının ayrıca gündeme getirilmesi için imkân sağlamış olacaktır.

Planlama ve Bütçeleme

Hedef 2

Kadın erkek eşitliğine duyarlı yaklaşımın plan ve bütçe süreçlerinde ana akımlaştırılması

Strateji 2.1

Kalkınma Planı'nda yer alan politika ve tedbirlerin KEED bir perspektifle geliştirilmesi sağlanacaktır.

Strateji 2.2

Kamu kurumlarınca hazırlanan stratejik planlarda kadın erkek eşitliğine duyarlı amaç, hedef, strateji ile performans göstergelerinin yer alması sağlanacaktır.

Strateji 2.3

Kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlenmesi amacıyla gerçekleştirilen hizmetlere bütçede ayrılan payın görünür kılınması sağlanacaktır.

Strateji 2.4

Kamu yatırım projelerinin kadın erkek eşitliğine olan etkileri göz önüne alınarak hazırlanması sağlanacaktır.

Strateji 2.5

Kamu gelirlerinin KEED bir perspektifle ele alınması sağlanacaktır.

Strateji 2.1

Kalkınma Planı'nda yer alan politika ve tedbirlerin KEED bir perspektifle geliştirilmesi sağlanacaktır.

Eylem 2.1.1

Ulusal Kalkınma Planlarının kadın erkek eşitliğinin ana akımlaştırılması perspektifiyle hazırlanması sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)
ASHB KSGM (i)
Kamu Kurumları (i)
Üniversiteler (i)
STK (i)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Kalkınma Planı'nda yer verilen KEED politika ve tedbir sayısı

Açıklama

Kalkınma Planlarında yer alan politika ve tedbirlerin kadın erkek eşitliğini ana akımlaştırıcı bir perspektifle geliştirilmesi için KEE ve kadınların güçlenmesi konusunun bütün plan bileşenleriyle ilişkili bir konu olarak Plan'ın odaklandığı her alanda dikkate alınması sağlanmalıdır.

Eylem 2.1.2

Kalkınma Planları hazırlık sürecinde oluşturulan Özel İhtisas Komisyonlarında görevli başkan ve koordinatörlere yönelik olarak, "Kadın Erkek Eşitliği ve Anaakımlaştırma" seminerleri düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (K)
ASHB KSGM (S)
BM Kadın Birimi (i)
Üniversiteler (i)
STK (i)

Süre: Uzun

Performans Göstergeleri

Özel İhtisas Komisyonları Başkan ve Koordinatörlere verilen "Kadın Erkek Eşitliği ve Anaakımlaştırma" seminerleri sayısı

Açıklama

Kalkınma Planlarının hazırlanması sürecinde özel ihtisas komisyonları önemli yer tutmaktadır. Bu kapsamda özel ihtisas komisyonlarının oluşturulması sürecinde görevlendirilen Başkan ve Koordinatörlere yönelik olarak, kadın erkek eşitliğinin ana plan ve programlarda ana akımlaştırılmasına ilişkin farkındalık seminerleri düzenlenecektir.

Eylem 2.1.3

Özel İhtisas Komisyonları ve Çalışma Grupları oluşturulurken kadın erkek eşitliğini destekleyecek nitelikte kadın erkek üye sayısı dengesi gözetilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)
ASHB KSGM (İ)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Uzun

Performans Göstergeleri

Kurulan Özel İhtisas Komisyonu ve Çalışma Gruplarında kadın katılımcı sayısındaki artış oranı

Açıklama

KEED politika ve tedbirlerin kalkınma planına yansıtılmasına katkı sunmak üzere Plan hazırlık döneminde kurulan Özel İhtisas Komisyonu ve Çalışma Gruplarında kadın erkek eşitliğini destekleyecek nitelikte kadın erkek üye sayısı dengesi gözetilecektir. Bu kapsamda; Özel ihtisas komisyonları ve çalışma gruplarının çalışma usul ve esaslarını belirleyen el kitabında komisyon ve çalışma gruplarına üye belirlenmesinde kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Strateji 2.2

Kamu kurumlarınca hazırlanan stratejik planlarda kadın erkek eşitliğine duyarlı amaç, hedef, strateji ile performans göstergelerinin yer alması sağlanacaktır.

Eylem 2.2.1

Kamu idarelerinin stratejik planlarının kadın erkek eşitliğine duyarlı olarak hazırlanması için Kamu İdareleri, Üniversiteler ve Belediyeler için Stratejik Planlama rehber ve kılavuzlarında gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)
ASHB KSGM (İ)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Uzun

Performans Göstergeleri

Kamu İdareleri için Stratejik Planlama Kılavuzu ile Üniversiteler ve Belediyeler için Stratejik Planlama Rehberlerinde değişiklik yapılması

Açıklama

SBB tarafından hazırlanan Kamu İdareleri, Üniversiteler ve Belediyeler için Stratejik Planlama Kılavuzu'nda yapılacak değişiklik; kamu idarelerince KEED hedef, strateji ve performans göstergelerinin geliştirilmesini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.

Eylem 2.2.2

Kamu idarelerince hazırlanan stratejik planlarda yer alan hedef, performans göstergesi ve stratejilerin uygunluk dâhilinde kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik olacak şekilde geliştirilmesi sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (K)
Kamu Kurumları (S)
ASHB KSGM (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Uzun

Performans Göstergeleri

Kamu idareleri, üniversiteler ve belediyeler tarafından KEED geliştirilen hedef, performans göstergesi ve strateji sayısı

Açıklama

5018 sayılı Kanun kapsamında kamu idarelerince hazırlanan Stratejik Planlarda kadın erkek eşitliği ve kadınların güçlenmesi amaçlarını desteklemek üzere hedef, strateji ve göstergelerin kadın erkek eşitliğine duyarlı olarak geliştirilmesi sağlanacak, ilgili kamu kurum ve kuruluşlar yönlendirilecek ve teşvik edilecektir.

Eylem 2.2.3

“Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Politika Geliştirme” konusunda bir el kitabı hazırlanarak, kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ve üniversitelere dağıtımı sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (S)
SBB (İ)
Kamu Kurumları (İ)
TBB (İ)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Uzun

Performans Göstergeleri

Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Politika Geliştirme el kitabının hazırlanması

Açıklama

Kamu politikası oluşturma ve planlama sürecinin eşitliğe duyarlı olarak gerçekleştirilmesinde kamu görevlilerine yol gösterici nitelikte bir el kitabı hazırlanarak, ilgili kurumların tümüne dağıtımı sağlanacaktır.

Strateji 2.3

Kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi amacıyla gerçekleştirilen hizmetlere bütçede ayrılan payın görünür kılınması sağlanacaktır.

Eylem 2.3.1

Kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlenmesi amacıyla gerçekleştirilen hizmetlerin Performans esaslı program bütçe uygulaması içerisinde faaliyet düzeyinde teklif edilmesi sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (K)

ASHB KSGM (İ)

Kamu Kurumları (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik faaliyet sayısı

Açıklama

Performans esaslı program bütçe uygulamasında yer alan ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonunda yürütülen "Kadının Güçlenmesi" programı kapsamında doğrudan kadınlar için ayrılan kaynak yer almaktadır. Söz konusu program dışında kalan diğer programlar altında kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik yürütülen kadınlara yönelik hizmetler faaliyet düzeyinde tanımlanarak bütçeden ayrılan pay tespit edilecektir.

Eylem 2.3.2

SBB tarafından hazırlanan Bütçe Hazırlama Rehberi'nde yapılacak değişikliklerle idarelerin gider tekliflerini Cumhurbaşkanlığı'na gönderirken kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik hizmetlerini faaliyet düzeyinde teklif etmeleri gerektiği vurgulanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)

ASHB KSGM (İ)

Kamu Kurumları (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Faaliyete yer veren idare sayısının merkezi yönetim kapsamındaki idarelere oranı

Açıklama

SBB tarafından hazırlanan Bütçe Hazırlama Rehberi'nde yapılacak değişikliklerle idarelerin gider tekliflerini Cumhurbaşkanlığı'na gönderirken kadın erkek eşitliğini sağlamaya dönük faaliyetlere ayrıca yer verilmesi gerektiği vurgulanacaktır.

Eylem 2.3.3

TBMM'ye sunulan bütçe gerekçesinde kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının güçlenmesi amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlere yer verilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)

ASHB KSGM (İ)

Kamu Kurumları (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

İlgili değişiklikleri içeren Bütçe Gerekçesi

Açıklama

Bütçe gerekçesinde kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik faaliyetlere ayrıca yer verilerek hizmetlerin kadın ve erkeklerin farklı ihtiyaçları dikkate alınarak sunulduğuna vurgu yapılacaktır.

Strateji 2.4

Kamu yatırım projelerinin kadın erkek eşitliğine etkileri göz önüne alınarak hazırlanması sağlanacaktır.

Eylem 2.4.1

Yatırım Programı Hazırlama Rehberi'nde yapılacak değişikliklerle, kamu yatırım projelerinin hazırlanmasında uyulacak genel esaslara proje tekliflerinin kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme yaklaşımı esasına dayanıp kadınların toplum içinde güçlenmelerine katkı sağlayacak şekilde hazırlanması sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (K)

ASHB KSGM (İ)

Kamu Kurumları (S)

BM Kadın Birimi (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

KEEDB yaklaşımını içeren Yatırım Programı Hazırlama Rehberi

Açıklama

Yatırım programı hazırlama sürecinde idarelerce uyulması gereken esaslar kapsamına kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme yaklaşımı dahil edilerek, kamu yatırım projelerinin planlama, uygulama ve izleme aşamalarında KEEDB yaklaşımının kullanılması yoluyla kadınların toplum içinde güçlenmelerine katkı sağlayacak şekilde hazırlanması ve uygulanması sağlanmalıdır.

Eylem 2.4.2

Yatırım Programı Hazırlama Rehberi'nde yapılacak değişikliklerle fizibilite etüdü kapsamında proje tekliflerinin kadın erkek eşitliğine olası etkilerinin analiz edilmesi sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)
ASHB KSGM (İ)
Kamu Kurumları (İ)
BM Kadın Birimi (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

KEEDB yaklaşımını içeren Yatırım Programı Hazırlama Rehberi

Açıklama

Fizibilite Etüdü talep edilen yeni yatırım projesi tekliflerinde projelerin kadın erkek eşitliğine etkilerinin ortaya konularak hazırlanması, kadın erkek eşitliğine duyarlılık analizi yapılması, fizibilite etüt raporları hazırlanırken projenin kapsamı ve etkilerine ilişkin çıktıların, başta SKA gösterge seti olmak üzere istatistikî verilere dayalı olarak yıllık bazda bilgi sistemine yüklenmesi sağlanmalıdır.

Strateji 2.5

Kamu gelirlerinin KEED bir perspektifle ele alınması sağlanacaktır.

Eylem 2.5.1

Seçilen dolaylı ve dolaysız vergi türlerine KEE pilot analiz uygulaması yapılacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)
HMB (S)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Vergilere yönelik KEE Duyarlılık Pilot Analiz Çalışması

Açıklama

Farklı vergi türlerinin KEE yönünden analiz edilmesi ile vergi uygulamalarının kadınlarla erkeklerin farklı öncelik ve ihtiyaçlarını ne ölçüde dikkate aldığı analiz edilerek ulaşılan tespitler ışığında KEED vergi uygulamalarının planlanması sağlanacaktır.

Eylem 2.5.2

KEED kamu geliri konusunda ilgili kamu personeline yönelik teknik eğitim programları düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)
HMB (S)
Gelir İdaresi
Başkanlığı (İ)
Kamu Kurumları(İ)
BM Kadın Birimi (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

KEED kamu geliri eğitim programları

Açıklama

KEED kamu geliri planlaması ve uygulamasına ilişkin ilgili kamu görevlilerinin bilgi ve kapasitelerini artırmak amacıyla eğitim programları düzenlenecektir.

Eylem 2.5.3

Vergilerin KEED bir perspektifle izlenmesini sağlamak üzere yıllık olarak raporlar hazırlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

HMB (S)
Gelir İdaresi Başkanlığı (İ)

Süre: Uzun

Performans Göstergeleri

KEED Vergi Gelirleri Yıllık Raporları

Açıklama

Yalnızca kamu harcamalarının değil kamu gelirlerinin de KEED bir perspektifle izlenmesi için yıllık raporlama yapılması sağlanmalıdır.

Eylem 2.5.4

KEED kamu gelirleri konusunda farklı ülkelerdeki iyi örneklerin incelenebilmesi için uluslararası bir konferans düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)
HMB (S)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

KEED Kamu Gelirleri Uygulama Örnekleri Uluslararası Konferansı

Açıklama

KEED kamu geliri yaklaşımının uygulama örneklerinin görülebilmesi ve deneyim paylaşımı sağlamak için uluslararası uzmanların katılımıyla bir konferans düzenlenecektir. Söz konusu Konferans'ta OECD ülkelerinden başarılı KEED vergilendirme uygulamalarının aktarılması sağlanacaktır.

3. Uygulama

Kamu hizmetlerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde sunulması için politika tedbirlerinin iyi hedeflenmiş olması yeterli bir unsur değildir. Aynı zamanda sınırlı kaynakları etkin ve etkili bir şekilde harcamak ve artırmak için gerekli tedbirlerin de alınması gerekmektedir. Bunlardan ilki, politika veya programın uygulama aşamasındaki kişilerin belirlenen hedefler ve faaliyetler hakkında yeterli bilgi birikimine sahip olması için uygulanacak tedbirlerdir. Bu kapsamda, kamu hizmeti sunan personelin ihtiyaçlarına göre çeşitli eğitimler ve kapasite geliştirme programları oluşturulmaktadır.

KEED politika-bütçe döngüsünün etkin işleyişi de bu sürece katkıda bulunması beklenen bütün aktörler için KEEDB konusunda düzenli olarak gerçekleştirilen kapasite geliştirme faaliyetlerine bağlıdır. Türkiye’de KEEDB uygulaması için önemli adımlar atılmış olsa da sürece dahil olan farklı aktörler için KEEDB yeni bir kavram veya uygulama alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla gerek merkezi gerekse yerel düzeydeki yöneticilerin KEEDB uygulamaları konusunda bilgi düzeylerinin artırılması, süreçte daha aktif bir rol üstlenmelerine katkıda bulunacaktır.

Planlama-bütçeleme süreçlerinde görev alan kamu personelinin KEEDB konusunda bilgi ve kapasitesinin artırılması için eğitim programlarının düzenlenmesi de uygulama aşamasının önemli faaliyetleri arasındadır. Ayrıca, bu konuda yetkinliklerin desteklenmesi ve uzmanlık altyapısının oluşturulması için çeşitli eğitim ve seminer programlarının organize edilmesi, farklı hedef gruplarının bilgi ve kapasite düzeyleri göz önüne alınarak yenilikçi ve yaratıcı görsel/basılı eğitim materyallerinin de geliştirilmesi gerekmektedir.

Kamu hizmetlerinin sunumunda kurumlar arası iş birliği ve koordinasyonun sağlanması, sınırlı kaynakların etkin ve etkili bir biçimde kullanımı için alınması gereken tedbirlerden bir diğeridir. KEEDB’nin etkin bir şekilde uygulanması için de hem merkezi hem de yerel düzeydeki farklı kurumların iş birliği ve koordinasyon içinde olması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, başta bakanlıklar olmak üzere kurumlar arasında iş birliklerini geliştirecek, farklı deneyimlerin ve iyi uygulamaların paylaşılması ve geliştirilmesini sağlayacak, kurumlar arası koordinasyona imkân verecek yapıların oluşturulması Türkiye’de KEEDB’nin hayata geçirilmesi ve sürdürülebilir kılınması için önemli bir adım olacaktır. Benzeri bir biçimde, kurumların farklı birimleri arasında da düzenli bilgi akışının sağlanması, uygulama tecrübelerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi, kurum içinde yapılan çalışmalarda koordinasyonun sağlanması için de bir birim veya grubun oluşturulması, kurum bünyesindeki KEEDB’nin etkin uygulanması sürecine katkı sunacaktır.

Uygulama

Hedef 3

KEEDB alanında kamu kurumlarının kapasitelerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kurumsal yapıların oluşturulması

Strateji 3.1

Merkezi ve yerel düzeyde üst düzey kamu görevlileri ve yöneticilerin kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme konusunda bilgi ve farkındalık düzeyleri artırılabacaktır.

Strateji 3.2

Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme alanında merkezi ve yerel düzeyde kamu görevlilerinin kapasitesi geliştirilecektir.

Strateji 3.3

Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme alanında farklı hedef gruplarının bilgi ve kapasitelerinin artırılmasına yönelik yenilikçi ve yaratıcı görsel/basılı içerik hazırlanacaktır.

Strateji 3.4

KEEDB konusunda kamu kurumları arasında/bünyesinde işbirliği ve koordinasyonu sağlayacak yapılar geliştirilecektir.

Strateji 3.1

Merkezi ve yerel düzeyde üst düzey kamu görevlileri ve yöneticilerin kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme konusunda bilgi ve farkındalık düzeyleri artırılabacaktır.

Eylem 3.1.1

Milletvekillerinin KEEDB konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik seminer programları düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (s)
TBMM (İ)
SBB (İ)
BM Kadın Birimi (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

Milletvekillerine yönelik KEEDB konusunda düzenlenen seminer sayısı

Açıklama

KEEDB konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılması için, başta Plan ve Bütçe Komisyonu ile KEFEK olmak üzere, milletvekillerine yönelik düzenli seminer programları gerçekleştirilecektir.

Eylem 3.1.2

Bakanlıklar ve kamu kurumlarında görev yapan üst düzey yöneticilerin kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması ve KEEDB konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik eğitim seminerleri gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (s)
Kamu Kurumları (İ)
SBB (İ)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Bakanlıklar ve kamu kurumlarında görev yapan üst düzey yöneticilere yönelik KEEDB konusunda düzenlenen eğitimler

Açıklama

Kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması ve özellikle yönetici düzeyinde görev yapan kamu görevlilerinin KEEDB konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Bakanlıklar ve kamu kurumlarında görev yapan üst düzey yöneticilere yönelik eğitim seminerleri gerçekleştirilecektir.

Eylem 3.1.3

Mülki idare teşkilatında görev yapan mülki idari amirleri ve birim yöneticilerine yönelik olarak, KEEDB konusunda eğitim seminerleri gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (s)
SBB (i)
İçişleri Bakanlığı (i)
BM Kadın Birimi (i)
Üniversiteler (i)
STK (i)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Mülki idare teşkilatında görev yapan yöneticilere yönelik olarak KEEDB konusunda düzenlenen eğitimler

Açıklama

Mülki idare teşkilatında görev yapan mülki idari amirleri ve birim yöneticilerinin kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması ve KEEDB konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik eğitim seminerleri gerçekleştirilecektir.

Eylem 3.1.4

İl genel meclisi ve belediye meclis üyelerine yönelik olarak, KEEDB Farkındalık Seminerleri düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (s)
TBB (s)
Yerel Yönetimler (i)
SBB (i)
ÇSİDB (i)
BM Kadın Birimi (i)
Üniversiteler (i)
STK (i)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

İl genel meclisi ve belediye meclis üyelerine yönelik olarak KEEDB konusunda düzenlenen seminerler

Açıklama

Yerel yönetimlerde görev yapan İl genel meclisi ve belediye meclis üyelerinin kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması ve KEEDB konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik eğitim seminerleri gerçekleştirilecektir.

Eylem 3.1.5

Belediyelerde görev yapan üst düzey yöneticilerin kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması ve KEEDB konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik eğitim seminerleri gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (s)

Yerel Yönetimler (İ)

SBB (İ)

ÇSİDB (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

Üniversiteler (İ)

STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

Belediyelerde görev yapan üst düzey yöneticilere yönelik olarak, KEEDB konusunda düzenlenen eğitimler

Açıklama

Kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması ve özellikle yönetici düzeyinde görev yapan kamu görevlilerinin KEEDB konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda, belediyelerde görev yapan üst düzey yöneticilere yönelik eğitim seminerleri gerçekleştirilecektir.

Strateji 3.2

Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme alanında merkezi ve yerel düzeyde kamu görevlilerinin kapasitesi geliştirilecektir.

Eylem 3.2.1

Merkezi düzeyde Bakanlıklar ve ilgili kamu kurumlarında görev yapan personele yönelik olarak, kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması ve kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme konularında düzenli olarak hizmet içi eğitimler gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (s)

SBB (İ)

Kamu Kurumları (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

Üniversiteler (İ)

STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

Kamu personeline yönelik olarak, KEEDB'ye ilişkin konularda düzenlenen eğitimler

Açıklama

Kamu kurumlarındaki ilgili personelin KEEDB konusunda yetkinliklerinin artırılması için bu alanda düzenli olarak eğitimler gerçekleştirilecektir. Söz konusu eğitimlerde; kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması, kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme, cinsiyete göre ayrıştırmış veri ve istatistikler, kadın erkek eşitliği analizleri gibi konulara yer verilecektir.

Eylem 3.2.2

Belediyelerde farklı birimlerde görev yapan yerel yönetim personeline yönelik olarak, kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması ve kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme konularında düzenli olarak hizmet içi eğitimler gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (s)

TBB (s)

Yerel Yönetimler (İ)

SBB (İ)

ÇSİDB (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

Üniversiteler (İ)

STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

Yerel Yönetim personeline yönelik olarak, KEEDB'ye ilişkin konularda düzenlenen eğitimler

Açıklama

Yerel yönetimlerde görev yapan personelin KEEDB konusunda yetkinliklerinin artırılması için bu alanda düzenli olarak eğitimler gerçekleştirilecektir. Söz konusu eğitimlerde; kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması, kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme, cinsiyete göre ayrılmış veri ve istatistikler, yerel düzeyde kadın erkek eşitliği analizleri gibi konulara yer verilecektir.

Eylem 3.2.3

Merkezi ve yerel düzeyde gerçekleştirilecek eğitimlerin sürdürülebilirliğini sağlamak üzere kamu personeline yönelik olarak, kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme eğitici eğitimi programları düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (s)

SBB (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

Üniversiteler (İ)

STK (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

KEEDB konusunda düzenlenen eğitici eğitimi sayısı

Açıklama

Merkezi ve yerel düzeyde gerçekleştirilecek eğitimlerin sürdürülebilirliğini sağlamak üzere eğitimcilerin yetiştirilmesi önemlidir. Bu kapsamda; kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması, kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme, cinsiyete göre ayrılmış veri ve istatistikler, yerel düzeyde kadın erkek eşitliği analizleri gibi konulara ilişkin eğitimlerde eğitici olarak görev almak üzere seçilecek personele yönelik olarak eğitici eğitimleri gerçekleştirilecektir.

Eylem 3.2.4

Üniversitelerin iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde görev yapan akademisyenlere yönelik kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme seminerleri gerçekleştirilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

YÖK (K)

ASHB KSGM (S)

Üniversiteler (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

STK (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Akademisyenlere yönelik olarak düzenlenen KEEDB seminer sayısı

Açıklama

Merkezi ve yerel düzeyde gerçekleştirilecek eğitimlere ülke genelinde farklı üniversitelerden akademisyenlerin katkısı önemlidir. Bu kapsamda üniversiteler bünyesinde iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde görev yapan akademisyenlere yönelik olarak, kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme seminerleri gerçekleştirilecektir. Söz konusu seminerlerin gerçekleştirilmesinde KASAUM'lar ile iş birliği sağlanacaktır.

Strateji 3.3

Kadın erkek eşitliğine duyarlı bütçeleme alanında farklı hedef gruplarının bilgi ve kapasitelerinin artırılması amacıyla yenilikçi ve yaratıcı görsel/basılı içerik hazırlanacaktır.

Eylem 3.3.1

Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi'ne bağlı "Uzaktan Eğitim Kapısı"na, kamu görevlilerine yönelik KEEDB eğitim modülü eklenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (S)

Cumhurbaşkanlığı İnsan

Kaynakları Ofisi (İ)

SBB (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

Üniversiteler (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

KEEDB konusunda eğitim modülü

Açıklama

Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi'nce kamu çalışanlarının hizmetine sunulan dijital eğitim platformuna KEEDB konusunda eğitim modülü eklenerek kamu personelinin bu alandaki bilgiye daha hızlı ve kolay bir şekilde erişimi sağlanacaktır.

Eylem 3.3.2

Üniversiteler ile işbirliğinde “Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme” e-Sertifika Programı geliştirilmesi ve uzaktan eğitim sistemleri ile uygulanması sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

YÖK (K)

ASHB KSGM (S)

Üniversiteler (S)

SBB (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

STK (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

KEEDB konusunda e-sertifika programı

Açıklama

Mesleki ve kişisel gelişimine katkı sağlamak isteyenler için Üniversiteler bünyesinde e-Sertifika programları geliştirilmektedir. Bu kapsamda kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması, kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme, cinsiyete göre ayrıştırılmış veri ve istatistikler konularını içeren bir e-sertifika modülü hazırlanarak katılımcılara sunulacaktır.

Eylem 3.3.3

İktisadi ve idari bilimler fakülteleri başta olmak üzere üniversitelerin ilgili fakültelerinde lisans, yüksek lisans ve doktora ders programına kadın erkek eşitliğinin ana akımlaştırılması ve KEEDB konularının eklenmesi teşvik edilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

YÖK (S)

ASHB KSGM (İ)

SBB (İ)

Üniversiteler (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

STK (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

KEEDB konusunda verilen ders sayısı

Açıklama

Üniversite öğrencilerinin kadın erkek eşitliğinin ana akımlaştırılması ve KEEDB konularında bilgi sahibi olması amacıyla, kamu politikası, kamu maliyesi, bütçe vb. gibi ilgili derslerin müfredatları/ programları başta olmak üzere fakültelerin ilgili lisans ve lisansüstü ders programları incelenecek, ayrıca bu konularda bilimsel araştırmalar teşvik edilecektir.

Eylem 3.3.4

Politika yapıcılara, karar vericilere ve kamuoyuna yönelik olarak KEEDB konusunda farkındalık kazandırıcı görsel ve basılı içerikler hazırlanıp yayımlanması ve dağıtımı sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (s)	Süre: Orta
SBB (i)	Performans Göstergeleri
BM Kadın Birimi (i)	Yayımlanan materyal sayısı
Üniversiteler (i)	Hazırlanan materyal sayısı
STK (i)	Dağıtılan materyal sayısı

Açıklama

Kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması, kadın erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme, cinsiyete göre ayrıştırılmış veri ve istatistikler konularını içeren görsel ve basılı materyaller hazırlanacaktır. Materyallerin sade ve anlaşılır dilde olmasına özen gösterilecektir. Hazırlanan materyallerin dağıtımı, merkezi ve yerel düzeydeki kuruluşların internet sitelerinde yayımlanması ve ilgili faaliyetlerde kullanılması sağlanacaktır.

Strateji 3.4

Kamu kurumları arasında/bünyesinde, KEEDB konusunda iş birliği ve koordinasyonu sağlayacak yapılar geliştirilecektir.

Eylem 3.4.1

“Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleminin Uygulanması Projesi” kapsamında kurulan ve ilgili kurumların üst düzey yöneticilerinin oluşturduğu KEEDB Danışma Kurulu’nun daimî bir yapı olarak düzenli aralıklarla toplanması sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)	TBB (i)	Süre: Kısa
SBB (i)	Kamu Kurumları (i)	Performans Göstergeleri
HMB (i)	BM Kadın Birimi (i)	KEEDB Danışma Kurulu
TBMM (i)		

Açıklama

“Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleminin Uygulanması Projesi” kapsamında, ilgili kurumların üst düzey yöneticilerinin katılımıyla KEEDB Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Kurul; KEEDB konusunda uluslararası ve ulusal uygulamaları takip etmek, Türkiye’de hayata geçirilebilecek uygulamalara dair tavsiye ve değerlendirmelerde bulunmak ve kamu kurumları arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak üzere yılda en az iki kez toplanacaktır.

Eylem 3.4.2

KEEDB sürecinin koordinatör ve gözetim kurumlarının uzman düzeyinde temsilcilerden oluşan Teknik Çalışma Grubu'nun düzenli olarak toplanması sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)

SBB (İ)

HMB (İ)

TBMM (İ)

TBB (İ)

Kamu Kurumları (İ)

BM Kadın Birimi (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

KEEDPB Teknik Çalışma Grubu

Açıklama

“Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Uygulanması Projesi” kapsamında, ilgili kurumların uzmanlarından oluşan bir Teknik Çalışma Grubu kurulmuştur. Teknik Çalışma Grubu; KEEDB alanındaki uluslararası ve ulusal uygulamaları takip etmek, Türkiye’de hayata geçirilebilecek uygulamalara dair teknik çalışmalar yapıp raporlar hazırlamak, kamu kurumları arasında işbirliğini ve teknik bilgi alışverişini güçlendirmek üzere yılda en az iki kez toplanacaktır.

Eylem 3.4.3

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde KEEDB yaklaşımının etkin bir biçimde uygulanması amacıyla, ilgili Bakanlıklarda odak birimler belirlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (K)

Kamu Kurumları(S)

BM Kadın Birimi (İ)

SBB (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

KEEDB İzleme Grubu

Açıklama

Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri bütçelerinin KEED açısından izlenmesi amacıyla her bir kamu kurumunda ana hizmet birimleri ile strateji geliştirme temsilcileri arasından odak birimler belirlenecektir. Söz konusu birimler ile Danışma Kurulu ve Teknik Çalışma Grubu arasında düzenli bilgi akışının sağlanması ve uygulama tecrübelerinin değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

4. İzleme ve Denetim

İlerlemeyi takip etmek ve olası zorlukları gidermek için devam eden çalışmalarını izlemek gerekir. Bu, program düzeyinde olduğu kadar faaliyet-proje düzeyinde de gereklidir. Bu amaçla göstergeler belirlenmeli, spesifik izleme faaliyetleri planlanmalı ve uygulanmalıdır. KEED izleme, kadın erkek eşitliğini odağına alan ve eşitliği gerçekleştirmeyi amaçlayan bir süreçtir. İzlemeye ek olarak, program veya faaliyetlerin etkileri de kadın erkek eşitliği perspektifiyle değerlendirilmelidir. Bunların yanı sıra, hesap verebilirlik ilkesinin gereği olarak yapılan denetimlerin her aşamasına kadın erkek eşitliği yaklaşımının entegre edilmesi önem arz etmektedir.

Kamu hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulup sunulmadığının değerlendirmesini yapmak için etkin bir izleme sistemi kurmak gerekir. İzleme sistemi için KEEDB kapsamında geliştirilmiş araçlardan biri, “Kadın Erkek Eşitliği İşareti”dir. Bu işaret yardımıyla kadın erkek eşitliğini sağlamak için ayrılan bütçe ve harcamaları kolay bir şekilde izlemek ve değişiklikleri takip etmek mümkün olmaktadır. Bütçe belgelerinde KEED programlara kodlar veya etiketler eklemek, bunları daha kolay tanımlamaya yardımcı olur. Genellikle 0 ila 2 arasında bir ölçeklendirme sistemi kullanılarak yapılan işaretlemede, “0” kadın erkek eşitliğini sağlama adına herhangi bir sonuç doğurmayacak program, proje veya faaliyetlere, “1” kadın erkek eşitliğini sağlama adına sınırlı bir katkısı olan program, proje veya faaliyetlere, “2” de kadın erkek eşitliği sağlamayı hedef alan program, proje veya faaliyetlere verilir. Türkiye’de de program, alt program, faaliyet ve alt faaliyetler için Kadın- Erkek Eşitliği İşareti’nin kullanılması, KEEDB’nin etkin bir şekilde uygulanmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Kadın-Erkek Eşitliği İşareti

G20 kapsamındaki 8 ülkede kadın-erkek eşitliğiyle ilgili programları ve faaliyetleri belirlemek için belirli işaretler kullanılmaktadır. Örneğin, Kanada’da programlar, KEE hedefleriyle ilgili olduğunda etiketlenir. İtalya, kamu harcamalarını 0, 1 ve 2 olmak üzere üç basamak kullanarak kodlamıştır; burada 0, KEE tarafsızlığını, 1 KEE duyarlılığını (yani erkekler ve kadınlar üzerinde farklı etkileri olan harcamaları) ifade eder ve 2, hedefi eşitsizliği azaltmak olan harcamalar için kullanılır. Arjantin ise, KEED programları, PPG kısaltmasıyla etiketlemektedir (Albarran,2021, s.21).

5018 Sayılı Kanun’a göre kamu idareleri, bütçeleri ile stratejik plan ve performans programlarını izlemek ve değerlendirmek amacıyla nesnel, sistematik ve düzenli olarak veri toplar, analiz eder ve sonuçları idare faaliyet raporlarında gösterir. Bütçeye dahil edildikten/uygulandıktan sonra bütçe tedbirlerinin kadın erkek eşitliği üzerindeki etkileri açısından değerlendirilmesinin zorunlu bir uygulama olması, KEEDB’nin hayata geçirilmesi adına diğer bir önemli adım olacaktır.

Yönetimin malî faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi kamu maliyesinde hesap verme sorumluluğunun ve saydamlığın gereği olup Türkiye’de bu görev Sayıştay tarafından üstlenilmiştir. Sayıştay tarafından yapılan dış denetimlerin kadın erkek eşitliği perspektifiyle yapılması ve belirli dönemlerde kadın erkek eşitliğinin konu denetimi kapsamında ele alınması, KEED bütçeleme konusunda gelinen noktanın bağımsız ve tarafsız olarak değerlendirilmesini, ulaşılan tespitler ışığında uygulamaların iyileştirilmesini ve toplumun bu konuda açık bir şekilde bilgilendirilmesini mümkün kılacaktır.

Öte yandan, kamu kurumları bünyesindeki iç denetim birimlerinin denetim ve danışmanlık faaliyetlerini kadın erkek eşitliğine duyarlı bir perspektifle yerine getirmesi, kamu kesiminin genelinde kadın erkek eşitliğine duyarlı izleme ve denetim mekanizmasını güçlendirecektir. Bu kapsamda iç denetim faaliyetleri;

- a) ulusal mevzuat, politika ve eylem planlarının uygulanması da dahil olmak üzere, kadın-erkek eşitliğine ilişkin ulusal ve uluslararası taahhütlere idarenin uyum derecesini denetim faaliyetleri kapsamında değerlendirmek,
- b) hükümet politikaları ve programlarının dizayn edilmesinde, uygulanmasında ve sonuçlarında iyileştirmeler sağlayan ve daha iyi kadın-erkek eşitliği sonuçlarına katkıda bulunan önerilerde bulunmak ve
- c) kadın-erkek eşitliği konularına ve bunların vatandaşların yaşamlarını nasıl etkilediğine dair karar alıcılar nezdinde farkındalık yaratan denetim raporları düzenlemek

suretiyle kadın-erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme yaklaşımına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Kadın-erkek eşitsizliklerinin kurumsal politikalar ve programlardan kaynaklandığı veya bunlar tarafından güçlendirildiği ihtimaline ilişkin muhtemel kanıtların kapsamlı bir şekilde incelenmesine dayanan denetim bulgu ve önerileri, söz konusu denetimlerin paydaşları açısından değerli veri kaynaklarıdır. Bu doğrultuda, kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik denetimlerin bulgu ve tavsiyeleri vatandaş açısından bütçe kaynaklarının kamusal ihtiyaçlar doğrultusunda daha etkili kullanımını, bütçe yapıcılar açısından ise mevcut bütçedeki kaynak dağılımının yeniden gözden geçirilerek daha adil hale getirilmesini sağlayacaktır.

İzleme ve Denetim

Hedef 4

Politika yapma ve bütçeleme süreçlerinde kadın erkek eşitliğine duyarlı izleme ve denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi

Strateji 4.1

Kadın erkek eşitliğine duyarlı tedbir, program politika, program, faaliyet ve performans göstergeleri işaretlenerek, etkin ve etkili bir biçimde takibi sağlanacaktır.

Strateji 4.2

KEED Denetimlerin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Strateji 4.3

Merkezi ve yerel yönetim bütçelerinin KEED perspektifle izlenmesi sürecine sivil toplumun ve üniversitelerin katılımı sağlanacaktır.

Strateji 4.4

Toplumun KEEDB konusunda bilinç ve farkındalığı artırılacaktır.

Strateji 4.1

Kadın erkek eşitliğine duyarlı tedbir, politika, program, faaliyet ve performans göstergeleri işaretlenerek, bunların etkin ve etkili bir biçimde takibi sağlanacaktır.

Eylem 4.1.1

Planlama ve bütçe sürecinde faaliyet ve performans göstergelerinin kadın erkek eşitliğine duyarlılık bakımından incelenmesi için Kadın Erkek Eşitliği İşareti (KEEİ) kullanılmasında farklı ülkelerden iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasına yönelik olarak uluslararası çalıştay düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB KSGM (S)
BM Kadın Birimi (İ)
SBB (İ)
Kamu Kurumları (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

"KEEDB'nin Uygulanmasında Kadın Erkek Eşitliği İşareti " Uluslararası Çalıştayının düzenlenmesi

Açıklama

Kadın Erkek Eşitliği İşareti (KEEİ); idarelerin planlama ve bütçe süreçlerinde yer alan faaliyet ve performans göstergelerinin kadın erkek eşitliğine duyarlılık bakımından incelenmesi ve takibini mümkün kılmaktadır. Özellikle OECD DAC Kadın Erkek Eşitliği İşareti Sistemi gibi yaygın olarak başvurulan bir sınıflandırma yönteminin KEEDB uygulayan ülkeler tarafından kullanılması, uluslararası karşılaştırma ve analiz yapma imkânlarını da artırmaktadır. Bu kapsamda, farklı ülkelerde kullanılan "Kadın Erkek Eşitliği İşareti" sistemleri ile iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasına yönelik olarak uluslararası çalıştay düzenlenecektir.

Eylem 4.1.2

Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı gibi üst politika belgelerinde yer alan faaliyetler ve aktivitelere Kadın Erkek Eşitliği İşareti (KEEİ)'nin atanması sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)
ASHB KSGM (İ)
Kamu Kurumları (İ)

Süre: Uzun

Performans Göstergeleri

KEEİ içeren Üst Politika Belgesi Sayısı

Açıklama

Kadın Erkek Eşitliği İşareti (KEEİ) Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yer alan faaliyet ve aktivitelerin kadın erkek eşitliğine duyarlılık bakımından incelenmesi ve takibini mümkün kılmak üzere "Kadın Erkek İşareti" atanması sağlanacaktır.

Eylem 4.1.3

İdarelerin bütçe tekliflerinde ve performans programlarında yer alan performans göstergelerine Kadın Erkek Eşitliği İşareti (KEEİ)'nin atanması sağlanacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)
ASHB KSGM (İ)
Kamu Kurumları (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

KEEİ içeren Performans Göstergesi sayısı

Açıklama

Kadın Erkek Eşitliği İşareti (KEEİ), idarelerin bütçe tekliflerinde ve performans programlarında yer verilen performans göstergelerinin kadın erkek eşitliğine duyarlılık bakımından incelenmesi ve takibini mümkün kılacaktır. Bu kapsamda bütçeleme sürecinde KEEİ kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

Strateji 4.2

KEED Denetimlerin yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Eylem 4.2.1

Sayıştay tarafından yapılan denetimlerin kadın erkek eşitliğine duyarlı perspektiften gerçekleştirilmesi için Sayıştay personeline yönelik olarak KEEDB ve KEED Denetim konusunda eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB-KSGM (S)
Sayıştay (İ)
SBB (İ)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Sayıştay Denetçilerine yönelik olarak KEEDB ve Denetim konusunda düzenlenen eğitimler

Açıklama

Sayıştay tarafından yapılan dış denetimlerde kadın erkek eşitliğine yönelik politika ve uygulamaların değerlendirilmesiyle sorunların tespiti ve önerilerin geliştirilmesi, KEEDB politikasının yaygınlaştırılması ve iyileştirilmesi açısından önem taşır. Bu kapsamda, Sayıştay bünyesindeki denetçilerin, KEED denetim konusunda verilecek eğitimlerle bilgi ve deneyimlerinin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Eylem 4.2.2

İç denetçiler tarafından yürütülen denetim ve danışmanlık faaliyetlerinde kadın erkek eşitliği konusunun ele alınması ve denetimlerin KEED bir biçimde yapılması için, iç denetçilere yönelik olarak, KEEDB ve KEED Denetim konusunda eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

HMB İç Denetim Koordinasyon Kurulu (S) **Süre:** Orta
ASHB-KSGM (İ)
SBB (İ)
İç Denetim Birimleri / İç Denetçiler
BM Kadın Birimi (İ)

Performans Göstergeleri

İç denetçilerine yönelik olarak KEEDB ve KEED Denetim konusunda düzenlenen eğitimler

Açıklama

Kamu kurumlarının yürütülen faaliyetlerin kadın erkek eşitliği perspektifiyle değerlendirilmesi ve kamu kurumlarının KEED politikalar ile uygulamalar geliştirmesine yönelik rehberlik ve danışmanlık faaliyetlerinin yürütülmesi için, iç denetçilere yönelik olarak KEED denetim konusunda eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.

Eylem 4.2.3

İç ve dış denetim süreçlerine yol gösteren mevzuat ve kılavuzlarda kadın erkek eşitliğine duyarlı denetim ve danışmanlık faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayacak gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

HMB İç Denetim Koordinasyon Kurulu (S) **Süre:** Uzun
Sayıştay (İ)
SBB (İ)
İç Denetim Birimleri / İç Denetçiler (İ)
ASHB-KSGM(İ)

Performans Göstergeleri

KEED tedbirlerin yer aldığı Mevzuat ve Kılavuz sayısı

Açıklama

Kadın erkek eşitliğine duyarlı denetim ve danışmanlık faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayacak tedbirler, ilgili mevzuat ve kılavuzlara eklenerek iç ve dış denetim faaliyetlerinin KEED bir perspektifle yürütülmesi sağlanacaktır.

Eylem 4.2.4

KEEDB süreçlerinin izleme ve denetimi için yol gösterici ve bilgilendirici nitelikte bir rehber hazırlamak üzere çalışma grubu oluşturulacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB-KSGM(K)
İç Denetim Koordinasyon Kurulu (İ)
Sayıştay (İ)
İç Denetim Birimleri (İ)
BM Kadın Birimi (İ)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

KEEDB Denetim Rehberi için Çalışma Grubu performans göstergesi

Açıklama

KEEDB süreçlerinin denetimine yönelik standartlar oluşturularak, hem uygulayıcı hem denetleyen birimlerin yararlanabileceği temel ilke ve standartların yer aldığı bir rehber hazırlanmak üzere ilgili kamu kurumlarından oluşan bir çalışma grubu kurulacaktır.

Eylem 4.2.5

“Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Denetim ve Yüksek Denetim Kuruluşlarının Rolü” konusunda uluslararası çalıştay düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB-KSGM(S)
Sayıştay (İ)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

“Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Denetim ve Yüksek Denetim Kuruluşlarının Rolü” Uluslararası Çalıştayının düzenlenmesi

Açıklama

Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı ile iş birliğinde kadın erkek eşitliğine duyarlı denetimde farklı ülkelerden iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasına yönelik olarak uluslararası çalıştay düzenlenecektir.

Strateji 4.3

Merkezi ve yerel yönetim bütçelerinin KEED perspektifle izlenmesi sürecine sivil toplumun ve üniversitelerin katılımı sağlanacaktır.

Eylem 4.3.1

Merkezi yönetim bütçesinin KEED perspektiften izlenmesi için sivil toplum kuruluşu temsilcileriyle akademisyenlerin katılacağı KEEDB İzleme Grubu kurulacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

BM Kadın Birimi (S)
Üniversiteler (İ)
STK (S)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri
KEEDB İzleme Grupları

Açıklama

Merkezi yönetim kapsamındaki idare bütçelerinin KEED açısından izlenmesi amacıyla ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcileriyle akademisyenlerin katılacağı KEEDB İzleme Grubu oluşturulacak olup bu izleme grubu tarafından düzenli değerlendirme raporları hazırlanacaktır.

Eylem 4.3.2

Sivil toplum kuruluşlarının KEED perspektifle izleme kapasitesini geliştirmek üzere eğitimler verilecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

BM Kadın Birimi (S)
Üniversiteler (İ)
STK (S)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri
STK'lara verilen KEEDB Eğitimleri

Açıklama

Sivil toplumun KEEDB konusunda izleme kapasitesinin geliştirilmesi için ücretsiz eğitim programları geliştirilmeli ve STK'ların yaygın olarak bu eğitimlere katılımları sağlanmalıdır.

Eylem 4.3.3

Mahalli idare bütçelerinin KEED açısından izlenmesi amacıyla Kent Konseyleri bünyesinde faaliyet gösteren Kadın Meclislerinin kurumsal kapasitesi geliştirilecek, Meclisler bünyesinde KEEDB İzleme Grupları kurulacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

Türkiye Belediyeler
Birliği (S)
Yerel Yönetimler (İ)
BM Kadın Birimi (İ)
Üniversiteler (İ)
STK (S)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Yerel düzeyde kurulan KEEDB İzleme Grupları

Açıklama

Kadın erkek eşitliğini sağlamaya dönük politikaların planlara ve bütçelere ne ölçüde yansıdığını izlemek için yeterli kapasiteye sahip ve yapılandırılmış grupların oluşturulması önemlidir. Bu bağlamda, mahalli idare bütçelerinin KEED açısından izlenmesi amacıyla, Kadın Meclisleri bünyesinde birer KEEDB İzleme Grubu kurulacaktır. İzleme Grubu ildeki sivil toplum ve üniversitelerden temsilcilerin katılımına da açık olacaktır.

Strateji 4.4

Toplumun KEEDB konusunda bilinç ve farkındalığı artırılacaktır.

Eylem 4.4.1

“Vatandaşın Bütçe Rehberi”nde kadınlara yönelik sunulan hizmetler ayrı bir başlık olarak ele alınacak ve bu kapsamda bütçe bilgileri sunulacaktır.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

SBB (S)
ASHB-KSGM(İ)
Bakanlıklar (İ)

Süre: Kısa

Performans Göstergeleri

KEED Vatandaşın Bütçe Rehberleri

Açıklama

Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan “Vatandaşın Bütçe Rehberi”nde kadınlara yönelik sunulan hizmetlerin ayrı bir başlık olarak ele alınması ve gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin bilgiler sunulması, toplumun KEEDB konusunda bilgi ve farkındalığının artırılmasını sağlayacaktır.

Eylem 4.4.2

Kadın Erkek Eşitliğinin Anaakımlaştırılması ve KEEDB konusunda vatandaşlara yönelik olarak bilgilendirme faaliyetleri düzenlenecektir.

Koordinatör (K), Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kurumlar

ASHB-KSGM (S)
BM Kadın Birimi (i)
Üniversiteler (i)
STK (i)

Süre: Orta

Performans Göstergeleri

Yayımlanan yazılı ve görsel materyaller
KEEDB konusunda düzenlenen seminer-konferans

Açıklama

Yazılı, görsel ve sosyal medya araçları yoluyla toplumun kadın erkek eşitliğinin anaakımlaştırılması ve KEEDB konusunda bilgi ve farkındalığının artırılması sağlanacaktır.

Ayrıca, KEEDB konusunda bilgi ve farkındalığın artırılması, uluslararası iyi örneklerin takibi, akademik ve pratik bilgilerin yaygınlaştırılmasını sağlamak üzere, ulusal düzeyde her yıl konferanslar düzenlenecektir.

5. STRATEJİ BELGESİ VE EYLEM PLANI'NIN UYGULANMASI VE İZLENMESİ

Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Uygulanması Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı işbirliğinde, Eylem Planı'nda sorumlu ve ilgili kuruluş olarak belirlenen kurum ve kuruluşların katkı ve destekleriyle yürütülecektir.

Eylem Planı'nın uygulanmasının izlenmesi ve değerlendirilmesi "Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Danışma Kurulu" tarafından gerçekleştirilecektir. Eylem Planı'nın uygulanmasına ilişkin olarak hazırlanacak yıllık raporlar vasıtasıyla Danışma Kurulu tarafından izleme ve değerlendirme sağlanacaktır. Danışma Kurulu'nun Sekretarya hizmetleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecektir.

Eylem Planı'nın izlenmesinde, ihtiyaç duyulması halinde, geçici veya sürekli çalışma grupları da oluşturulabilecektir.

KAYNAKÇA

Albarran,V.A., Curristine,T., Preston,G., Soler,A., Tchelishvili,N., Weerathunga,S.(2021). *Gender Budgeting in G20 Countries*, International Monetary Fund (IMF) Working Paper, WP/21/269.

Austrian Development Agency (2009). *Making Budgets Gender-Sensitive: A Checklist For Programme-Based Aid*,

https://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Dokumente/Publikationen/Downloads_Themen_DivBerichte/Gender/CHECKLIST_12032009_barriere.pdf

Council of Europe (2005). *Final report of the Group of Specialists on Gender Budgeting (EG-S-GB)*, EG-S-GB (2004) RAP FIN; Equality Division, Directorate-General of Human Rights, Council of Europe, Strasbourg, <https://rm.coe.int/1680596143>

Downes, R., L. von Trapp and S. Nicol (2017), "Gender budgeting in OECD countries", *OECD Journal on Budgeting*, vol. 16/3, https://read.oecd-ilibrary.org/governance/gender-budgeting-in-oecd-countries_budget-16-5jfq80dq1zbn#page1

Elson, D. (2008). *Budgeting for Women's Rights, Monitoring Government Budgets for Compliance with CEDAW, A summary guide for policy makers, gender equality and human rights advocates*, UNIFEM.

European Commission (1996). *Communication From the Commission "Incorporating Equal Opportunities For Women And Men Into All Community Policies And Activities"*. COM/96/0067 FINAL. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51996DC0067&from=EN>

European Commission (2020). *A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>

European Institute for Gender Equality (EIGE) (2017). *Economic benefits of gender equality in the European Union: report on the empirical application of the model*, Publications Office of the European Union, Luxembourg (<https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-european-union-report-empirical-application-model>).

European Institute for Gender Equality (EIGE) (2017). *Gender Impact Assessment: Gender Mainstreaming Toolkit*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Kanada Hükümeti, (4 Nisan 2022). Gender and diversity: Impacts of programs. <https://www.canada.ca/en/government/system/transparency/gender-diversity-impacts-programs.html>

Stotsky, J. (2016). 'Gender budgeting: fiscal context and current outcomes', International Monetary Fund working paper, WP/16/149, Washington DC, p. 12.

OECD (2018). *Toolkit for Mainstreaming and Implementing Gender Equality* - <http://www.oecd.org/gender/governance/toolkit/toolkit-for-mainstreaming-andimplementing-gender-equality.pdf>

OECD (2023) *Gender Budgeting in OECD Countries*- <https://www.oecd.org/gender/Gender-Budgeting-in-OECD-countries.pdf>.

Türkiye Belediyeler Birliği (2021). *CEMR Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı*, https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_304

UNIFEM web portal on *Gender-Responsive Budgeting*

https://www.un.org/en/ecosoc/julyhls/pdf10/2-pager_on_grb_portal.pdf

United Nations (1995). *Beijing Declaration and Platform for Action. Beijing+5 Political Declaration and Outcome*. Reprinted by UN Women in 2014.

https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/CSW/PFA_E_Final_WEB.pdf

United Nations. *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. A/RES/70/1 <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

Ulusal Rapor, Plan ve Programlar

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023), Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025

Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu (2021), Sürüm 3.1, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

TBMM Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Konulu Alt Komisyon (2014) Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu, TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları No: 14 <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/handle/11543/2798>

TBMM (2022) Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Sıra Sayısı: 315

On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Kalkınma Bakanlığı

Orta Vadeli Program (2022-2024)

2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

2022-2024 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

2022-2024 Dönemi Belediye, Bağlı İdare ve Birlikler Bütçe Hazırlama Rehberi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı

Ulusal Mevzuat Düzenlemeleri

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

13 sayılı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu

2006/17 Sayılı "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık Genelgesi

2010/14 sayılı ve "Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması" konulu Başbakanlık Genelgesi

www.esitbutceleme.org

